

શ્રી યશોવિજયજી
જૈન ગ્રંથમાળા

દાદાસાહેબ, ભાવનગર.

ફોન : ૦૨૭૮-૨૪૨૫૩૨૨

૩૦૦૪૮૪૬

૨૫૦૦ વાંચકો
જૈન શુભેચ્છક પત્રના ગ્રાહકોને ભેટ.

સન્સનો.

ભોમિયો

પ્રકાશક,

પુરુષોત્તમદાસ ગીગાભાઈ શાહ.

“ જૈન શુભેચ્છકના ” અધિપતી.

ભાવનગર.

કીંમત રૂ. એક.

પ્રેસ્તાવના,

“કોન્ફરન્સ” જેવી મહદ્ સંસ્થા કે જેના ઉપર આપણો અને આપણી સમગ્ર કામના ઉદયનો આધાર છે. જે આપણો સંસાર સુધારો. ધર્મ કલેવર અને વ્યવહાર દક્ષતા શીખવે છે. તેનો જીન્મથી અગાધી પર્યંતનો ઈતિહાસ દરેકે દરેક જૈનને જાણવાની ખાસ જરૂર છે.

ઉપરોક્ત આવશ્યક ફરજ અદા કરવાને સાધન તરીકે દર વર્ષે કોન્ફરન્સ ઓફિસ વાર્ષિક સરવયુ રજુ કરે છે ત્યારે દરવર્ષે ભારતી કોન્ફરન્સના રિપોર્ટો તે ને ગામ તન્કથી પ્રકાશમાં મૂકવામાં આવે છે આ સવળું છતાં તે દરેક છૂટક છૂટક અને કિમતી છે નાણથી દરેક તેનો લાભ ન લઈ શકે તે સ્વભાવિક છે અને તેથી અમેએ આ ભોમિયા તૈયાર કરવા જરૂર વિચારી છે.

આ ગ્રંથ તૈયાર કરવામાં મી દેવચંદ દામજી કુંડલાકરે લીધેલ પરિશ્રમ માટે તેમને માન ધટે છે. તથા જે જે ગ્રંથોની મદદ લીધી છે તેના કર્તાનો ઉપકાર માનવામાં આવે છે.

લી. નમ્ર

જાવનમર.
તા. ૪ એપ્રિલ ૧૯૦૮ }
પ્રથમ આવૃત્તિ }
છૂટી કોન્ફરન્સ,

પુરુષોત્તમ ગીગાભાઈ શાહ

મેનેજર જૈન શુંભેચ્છક.

કોન્ફરન્સનો ભોમિયો (દૂત)

CONFERENCE GUIDE.

વિભાગ પહેલાં.

કોન્ફરન્સ એટલે શું? તેની આવશ્યકતા.

જૈન બંધુઓને માટે કોન્ફરન્સનું ઉપયોગી મંડળ સ્થાપન થયાને લગભગ છ વર્ષ જેટલો લાંબો વખત થયા પછી અને તે વખત દરમિયાન કોમે અનેક પ્રત્યક્ષ અને પરોક્ષ ફાયદા જોવા છતાં હજી આપણામાં એવો પણ મોટો ભાગ છે કે જે કોન્ફરન્સનો અર્થ અને ઉદ્દેશ ન સમજવાથી તેને નિંદે છે, કવખોડે છે અને તેને બની શકે તો તોડી પાડવાનો યત્ન કરે છે કે જે સ્થિતિજ અમને કોન્ફરન્સનો અર્થ સમજાવવાને ફરજ પાડે છે. કહેવું જોઈએ કે આપણામાં કોન્ફરન્સ એ કંઈ નવું ડહાપણ કે નવું બંધારણ નથી. પરંતુ મુળ ધોરણનું નવું અને જમાનાને અનુકુળ સ્વરૂપ છે. જૈન તિર્થોએ પવિત્ર ભુમિ હોયને એકાંત અને શાંત ચિતે ભક્તિ કરવા માટે જરૂરનું સ્થાન છતાં ત્યાં મેળા તરીકે શ્રી શંઘને મોટા પ્રમાણમાં એકત્ર થવાને આપણા વડીલોએ શામાટે શરૂઆત કરી છે તે માટે આપણે જો વિચાર કરીશું તો પછી સહજ સમજી શકાશે એ સંમેલન પણ કોન્ફરન્સનું એક સ્વરૂપ છે. અને તેવા સંમેલનની જરૂર જોવાથીજ પુર્વ પુરૂષોએ શાંત અને એકાંત ભાવના ભાવવાના સ્થળોમાં તે વૃત્તિની અનુકુળતાના ભોગે પણ દર વર્ષ અને છ માસે તેવા મેળાવડા શરૂ રાખવાનું ડહાપણ વિચાર્યું છે. અલખત આવા સંમેલનનો ઉદ્દેશ પ્રથમ તેટલાથીજ સંપૂર્ણ ફળી ભૂત થતો હતો પરંતુ જમાનાના વહેલા સાથે મુળ ઉદ્દેશ બુલાય જવામાં આવ્યો અને તેને બદલે

ટાળા ખંધ એકત્ર થઇ દોડા દોડી અને ધકા મુકીમા દર્શન કર્યો ન કર્યો અને નાસવાનો વખત આવ્યો અને તે રીતે અરસ્પરસ વિચારોની આપલે કરવાનું વિસરાઇ જવામાં આવ્યું તેમ શાંત ચિતે ભક્તિ કરવાની વાત પણ ભુલાઇ જવામાં આવી ત્યારે પછી કોમના એકીકરણયાને વિચારનો ક્ય વિક્રય થવાનો કોન્ફરન્સના નામે સંમેલન કરવાનો વિચાર કરવામાં આવેલ છે અને તે રીતે કોન્ફરન્સએ પુર્વથી ચાલતા આવેલા રીવાજનું સુધરેલું બંધારણ છે. તેમ આપણે જોઇ શકીએ છીએ.

આ ઊપરથી સહજ સમજી શકાશે કે કોન્ફરન્સએ આપણા એકાકાર સ્વરૂપનું નામ છે ત્યારે તેની સ્વરૂપ શોભા, અતિ વૃદ્ધિ, અને મજબુતી કરવાને પોષક તરીકે કામ કરવાની તેના અંગોપાંગ ગણાતી સમગ્ર જૈન પ્રજાની સરખી ફરજ છે. અમોને સખેદ આશ્ચર્ય થાય છે કે આ ફરજ ઘણા ભાગ સમજતો નથી અને તેથી કેટલીક વખત કાર્ય કરનારનો ઊપકાર માનવાને બદલે તેને નિંદે છે. તથા અપમાનીત કરવા ચત્ર કરે છે. પરંતુ તેમણે સમજવું જોઇએ કે તેમ કરવામાં તેઓ ખરી રીતે પોતાની જાતને નિંદે છે અને પાછી પાડે છે. એટલુંજ નહિ પરંતુ જઈન કોમના અભ્યુદયનું ખુન કરે છે. અને તેથી તેઓ જઈન કહેવરાવવાનેજ ખરી રીતે યોગ્ય પાત્ર થઈ શકતા નથી. કોન્ફરન્સનો જન્મ આપવા માટે કાર્ય વાહકો અને કાળજીવાળાઓને શું પરિશ્રમ કરવો પડ્યો ? કેટલીજહેમત ઉઠાવવી પડી અને કેટલાઓને સમજાવવું પડ્યું તેનો વિચાર કરવા પછી તેમના આ જિમદા યત્નના પરિણામે છ વરસમાં આપણી કોમમાં જે કંઈ જાગૃતિ સુધારા અને સખાવત થવા પામી છે તે કોને માટે છે તેનો વિચાર કરવા પછી સૌ કોઈ કબુલ કરશે કે કાર્ય વાહકો પોતાના કિમતી વખત શારિરિક શ્રમ અને યથા શક્તિ ધનના ભોગે પણ નિઃસ્વાર્થ કોમનો અભ્યુદય ઇચ્છે છે ત્યારે પછી અમારી ખાત્રી છે કે અજ્ઞાન વિચારો હવે દુર કરીને તેમને કાર્યમાં

મદદ કરવા અને સ્વખળે આગળ વધવા સૌ તૈયાર થશે. અને જે કદાચ આગેવાનોની જે હુકમી અથવાતો એકહુથી સ-તા જેવાલી હશે તો તેપણુ આ ધોરણે ફેરવી શકાશે.

મારામારિ અને શાંતિના એક સદી પૂર્વના વચસા પ્રસંગમાં કે ન્યારે લોકોને પોતાની જાતને સુધારવા કે સંભાળવાનો પણ ઓછો અવકાશ મળતો તે જમાનેઃ જવા પછી કેળવણીના પ્રતાપે અને શાંતિના શામરાજ્યે જન સમુહને પોતાના જાતિય સુધારા તરફ દો રાવ્યા તે ઉપરથી ક્રમશઃ નેશનલ કોંગ્રેસનો જન્મ ત્રેવીશ વર્ષ પુર્વે હિંદમાં થવા પામ્યો; અને તે પછી થોડા વર્ષમાં અપણા જૈન બંધુ ગુજાબયંદજી ઢઢાને વિચાર થયો કે આખા હિંદની જુદી જુદી જ્ઞાતિ અને જુદા જુદા ધર્મના જુદા જુદા પ્રાંતમાં વસ્તા લોકો એકત્ર મળી પોતામાં રાજક્રિય સ તા વધારવા માટે વિચારો કરી લાભ મેળવી શકે છે તો એકજ ધર્મના દરેક પ્રાંતના લોકો મળી નેપોત પોતાના ધર્મમાં એકતા કેમ ન વધારી શકે ? આ સઘળું છતાં તે વિચાર તેમના એકનાથી અમલમાં મુકાય શકે તેમ નહોતો અને રેલવેઓ તુર્તમાંજ વધતી જતી હોવાથી હજી એકબીજા પ્રાંતોમાં અવર જવર અને ઓળખાણ પીછાણ વધી ગઈ નહોતી તેમ જૈન વર્તમાન પત્રોનું સાધન પણ તે પ્રસંગે નહિ હતું તેથી ઉપરના વિચારો તેમને હૃદયમાંજ દાબી રાખવા પડ્યા.

આ પ્રસંગે જૈનમાં એકમાસિક નામે " જઇન ધર્મ પ્રકાશ " ભાવનગરમાં નીકળતું હતું જેના મંત્રો દોશી કુંવરજી આણંદજી ના હૃદયમાં પણ અનુક્રમે તેવોજ વિચાર ઉત્પન્ન થવા પામ્યો. અને તે તેમણે દબાવી ન રાખતાં જઇન ધર્મ પ્રકાશના પુસ્તક ૮ અંક ૭ સં ૧૯૪૬ ના અંકમાં પ્રગટ કર્યો. પરંતુ તેટલાથી લોકોનું લક્ષ તેના તરફ ગયું હોય તેમ જોવાઇ શકાયું નહિ. કેમકે તેના સંબંધમાં જઇન પ્રજના વિચારો ખુદી માગણીથી મેળવવાનું જણાવવા છતાં એક પણ નોંધ આવી હતી નહિ ભલે એમ માની એકે આ વિચાર પ્રજના કેટલાક ભાગને તેજ વખતે રૂચ્યો હશે, છતાં ખેદની વાત છે

કે આપણો વર્ગ મનમાં વિચારોને શુંગળાવી નાંખવામાં હજી ડહાપણ સમજતો જોવાય છે. કોઇને દુઃખ ન હેવું એ મુખ્ય સિદ્ધાંત છતાં પોતાનાજ મનોભાવને દબાવી મારી નાંખવા સુધીની મુર્ખતા કરવી તે શું દયા છે ? પોતાની જાતે કાળજીથી વિચારો આપવા બાબતે રહ્યા પરંતુ જ્યારે બીજાઓ તરફથી વિચારો માંગવામાં આવે છતાં પણ તેના તરફ દુર્લક્ષ રાખી કામ લેવાય તો તેનાથી વધારે દીલગીર થવા જેવું અમો તો બીજા કંઈ જોઈ શકતા નથી.

આ પ્રમાણે સમાજના વિચારો મેળવવા વરષ ઉપરાંત યત્ન કરવા છતાં જ્યારે કંઈ પણ પરીણામ જોવામાં ન આવ્યું ત્યારે ભાવનગર જઈ ન ધર્મ પ્રસારક સભાએ એક પગલું આગળ ભરવા ગોઠવણ કરી. અને તેથી ૧૯૫૦માં કારતકી પુર્ણિમા ઉપર શ્રી શત્રુ જય યાત્રાળુઓમાં છુટાં હેડબીલ વહેંચી તે રીતે જઈ ન કેંગ્રેસની આવશ્યકતા સમજાવવા યત્ન કર્યો અને શેઠ આણંદજી કલ્યાણજી વગેરેને વાકેફ કરી બીજે દિવસે ત્યાં જાહેર સભા ભરી અને આ કાર્ય હાથ ધરવું તેવો નિશ્ચય થતાં આગળ વધવું કેમ તે વિચારને માટે આગેવાનોની એક મીટીંગમાં તથા ત્યારબાદ શેઠ આણંદજી કલ્યાણજીના પ્રતિનિધીઓ વગેરે ઘણા સ્થળોના આગેવાનો રૂબરૂની બીજા મીટીંગમાં તે વિષયની જરૂરીયાત પુષ્કળ અર્થવા પછી પહેલી કેંગ્રેસ અમદાવાદમાં ભરવાનું ઠર્યું અને તે પ્રમાણે ૧૯૫૦ના ફાગણ શુદ્ધ. ૧૨-૧૩-૧૪-૧૫ તા. ૧૮થી ૨૧ માર્ચ. ૧૯૬૩ના ચાર દિવસો પહેલી કેંગ્રેસ નામથી એક સભા અમદાવાદમાં નગરશેઠના ખંગલામાં ભરવામાં આવી કે જેમાં ૬૦ ગામોમાં આમંત્રણ કરવામાં આવેલું હતું જ્યારે ફક્ત ૨૩ ગામથી ૬૨ ગ્રહસ્થાએ હાજરી આપી હતી. તેથી તેઓ તથા અમદાવાદી બંધુઓની મોટી હાજરી વચ્ચે કામ લેવામાં આવ્યું કે જે પ્રસંગે મુખ્યત્વે નીચેના ઠરાવો પસાર થયા હતા-

૧ છાપરીઆળી પાંજરા પોળમાં એક (પશુ વૈધ) વેટેરીનરી સરજન રાખવો જોઈએ.

૨ છાપરીઆળી પાંજરા પોળ માટે પ્રથમ ઘર દીઠ રૂા. ૧ થી ૫ સુધી લેવા રીવાજ કરેલ હોતો: તે ઠરાવને આ સભા મંજૂર રાખેછે.

૩ શ્રીસિદ્ધાચળના રખોપાને માટે કરવા પડતા ખર્ચને પહોંચી વળવાને શરૂ કરેલી રખોપાટીપ ઉત્સાહ પુર્વક ભરાવી જોઇએછે.

૪ મુર્શિદાબાદ નિવાસી બાળુ લક્ષ્મિપતિસિંહજી તથા બાળુ ધનપતિસિંહજી પાસે જે સિદ્ધાચળના રૂપિયા ખાડીછે તે વસુલ કરી લેવા.

૫ પાલીતાણાની ધર્મશાળાવાળા યાત્રાળુઓ પાસેથી અમુક રકમ લઇ ઉતરવા દેછે તે રીવાજ બંધ કરાવવો જોઇએ.

૬ આગણા જીર્ણ મંદીરોનો ઉદ્ધાર કરાવવા જરૂર છે.

૭ તિથીના વહીવટ રીતસર અને સારા ધોરણે ચાલે તે માટે કંઇ પણ બંદોબસ્ત થવો જોઇએ.

૮ ગુરૂ હેમચંદ્રજી ખરતરગચ્છવાળા તેમાં ગડબડ મચાવી રહ્યા છે તેનો બંદોબસ્ત થવા જરૂર છે.

૯ પાલીતાણાના ખારોટ લોકો જે આસાતના અને અડચણ કરેછે તે માટે કંઇ ગોઠવણ થવાની આવશ્યકતા છે.

૧૦ જ્ઞાન ભંડારો નવા કરવા તથા જીર્ણ પુસ્તકોદ્ધાર કરવાની જરૂર સ્વીકારવામાં આવેછે.

૧૧ બીજી જઇન કોંગ્રેસ મુબમમાં ભરવી. આપ્રમાણે તેમાં ઠરાવ પસાર કરી કાર્યની શરૂઆત કરવામાં આવી.

ઉપર જોઇ ગયા તેમ પ્રથમ કોંગ્રેસના નામે ભરાયેલ પરીષદના ઠરાવો તરફ દષ્ટિ કરતાં સહજ સમજી શકાય છે કે તે ખરૂં કહીએ તો પાલીતાણાના વહીવટની વ્યવસ્થા અને સુધારાપર વિચાર કરવાને મજેલી એક કમિટિ અથવા તો આજુદજી કલ્યાણજીનું ખરૂં તત્વ પોતાના હસ્તકના ખાતાનો વિચાર કરવાને મજેલું હતું. ગમે તેમ પણ તેમણે એકજ ખાતાના સંબંધમાં ઠરાવોનો જે ખરડો ઘડી કાઢ્યો હતો તે બહુ વખાણવા જોગ છે તેમ કહેવામાં બીલકુલ

અતિથયોક્તિ નથી. છતાં તેજ પ્રસંગે કહેવું જોઈએ કે જ્યારે તે ઠરાવો એકજ સંસ્થાના સંબંધમાં હોવા છતાં તેનો પુરો અમલ થવામાં ન્યુનતા જોવાય છે તો તે તેના કરતાં વધારે દલગીર થવા જેવું છે. ગમે તેમ પણ તે પછી બીજી જાન કોંગ્રેસ મુખ્ય ખાતે ભરવાનો ઠરાવ ત્યારપછી અમલમાં આવી શક્યો ન હોતો તેવા પ્રસંગે કદાચ આ દરેક ઠરાવો કાગળ ઉપરજ રહી ગયા હોવાનું અનુમાન થઈ શકે છે. પરંતુ હવે જ્યારે જાન કોંગ્રેસ પુનઃ કોન્ફરન્સના નાના નામથી પણ ગત્યના કામ કરતી જાગૃતિમાં આવી છે તોપણ તે ઠરાવ માંહેના કેટલાક સુચનારૂપે અને કેટલાક ઠરાવરૂપે પુનઃચાદમાં લાવવાની જરૂર શ્રી કોન્ફરન્સના નેતાઓએ વિચારવી જોઈએ છે. સદરહુ અમદાવાદ જાન કોંગ્રેસનો પ્રથમ ઠરાવ દરેક પાંજરાપોળને ઉપાડી લેવા જેવો છે. કેમકે, આપણા તરફથી જે પાંજરાપોળ ઉઘડવામાં અને તેમાં લાગે રૂપિયા ખર્ચ કરવામાં આવે છે તે ફક્ત માતેલા સાંભળે માટે કે સરવાળે સુચ્ય ગણુતાં લવારાંઓ અને ગાડરડાંઓને માટેજ નહિ. પરંતુ માંદા, અશક્ત, અને રખડતાં દરેક જાનવર ચાને મુગા જીવેના આશ્રમ તથા રક્ષણને માટે છે. અને તેથી ખરું કહીએ તો પાંજરાપોળો તે માંદા પશુપક્ષીનો માળવો છે. છતાં ખેદની વાત એ છે કે હાલમાં ચાલતી પાંજરાપોળોમાં તે વાત તરફ સેંકડે પાંચ પાંજરાપોળ ભાગ્યેજ લક્ષ આપે છે ત્યારે આવતા જાનવરોને ઘાસ ચારો આપવામાં પોતાને કૃત કૃત્ય સમજતી પાંજરાપોળોની સંખ્યા મોટી થવા જાય છે. અને તેને માટે આ ઠરાવ તરફ અમો લક્ષ ખેંચી શકીશું કે પાંજરાપોળમાં (પશુ વૈદ) વેટેરીનરી સરજન રાખવાની દરેક પાંજરાપોળના વ્યવસ્થાપકોએ પ્રથમ ફરજ વિચારવી જોઈએ છે.

બીજો ઠરાવ કે જે છાપરીઆળીની પાંજરાપોળ માટે પ્રથમ ઘર દીઠ ફાળો લેવાનો રીવાજ હશે તેનો પુનરોદ્ધાર કરવા માટેનો હતો તેનો અમલ કરવાના વીલંબ માટે કેને દોષીત ગણવા તે એક ગંભીર પ્રશ્ન છે. છાપરીઆળીની પાંજરાપોરમાં દરવર્ષ આવક

કરતાં 'મોટી રકમનું' ચાલું ખર્ચ છે તે સર્વ કોઇ સમજે છે, અને આ 'વધારાનો ખર્ચ હમેશાં પાલીતાણાની પેઢી ખાતે માંડી પુરો પાડયે જાય છે. અમો ન ભુલતા હોઈએ તો આ ખાતાની રકમનો સરવાળો એક વખત એકલાખ ઉપર ગયો હતો પરંતુ તે આંકડો એક સાથે કચ્છી બન્ધુ કેશવજી નાયકે ભરપાય કર્યો હતો જ્યારે પાછી તે પછી જિઘાર બાજુ શરૂ થઈ છે અને હવે તે ભરપાય કરનાર વર્ગ નીકળવાને રાહ જોવા કરતાં તે ખાતાને માતખર કરવાને આવતા યાત્રાળુ કારખાને ધર્માદો ભરવા આવે ત્યારે તેવા દુખતાં ખાતાં તરફ પ્રથમ લક્ષ્ય ખેંચવું એજ માર્ગ અમોને તુર્તમાં જરૂરનો જોવાય છે.

તાજીબી એછે કે આપણા વડીલો તેવા પાંચ રૂપિયા સુધીના વાર્ષિક હકકો ભરપાય કરતા હતા ત્યારે અત્યારે ચાર આનાનો ટેક્ષ શરૂ કરવામાં પણ વર્ષોથી વિચાર થાય છે આ સઘળા જમાનાના કારકેર માટે આગેવાન શહેરોને વધારે જવાબદાર કહી શકાયે. કેમકે અત્યાર સુધી કેન્દ્રસ્ત્ર આગેવાન શહેરમાં ભરાએલી છે ત્યારે તેમાંના કોઈ પણ શહેરો અથવા તેવાં બીજાં મુખ્ય શહેરોના આગેવાનોએ અને શાંધ સમસ્તે મળીને ચાર આનાની યોજનાનો પોતાના ગામ માટે સ્વીકાર કર્યાનો એક પણ દાખલો જાહેર દૃષ્ટિએ નોંધાયો નથી. આ પ્રસંગે પ્રાચિન ઇતિહાસ રજુ કરતાં વચે મુચના સંખંગે વિશેષ બોલી શકીશું નહિ તોપણ એતો ખરૂંજ છે કે નાના ગામો અને સાધાર વર્ગ મોટાઓની પાછળ દોરાનારા છે અને તે પ્રમાણે અત્યાર સુધી ભાવે કે કલાવે દોરાતાજ આવે છે ત્યારે સોગરજે પાછી ગળનાર ચુસ્ત વર્ગ કંઈ પણ શરૂઆત કરવામાં પછાત છે તેમ ખેદ સાથે કહેવા સિવાય ચાલી શકતું નથી.

પાંચમો ઠરાવ પાલીતાણાની ધર્મશાળાની ફરીયાદ સંબંધેનો છે કે જે પણ ઓછો અગત્યનો નથી. પાલીતાણાની ધર્મશાળામાં સગવડની ગેરહાજરી માટે આ પ્રમાણે લાંબા વખતથી ફરીયાદો શરૂજ છે અને તે અરજામાં જઈનોજ નહિ પરંતુ સાધુ અને

સાધવીજીએને ઉતરવા દેવામાં પણ છતાં સાધને થતી અડચણના બનાવો પ્રકાશમાં આવી ગયા છે. આવી અગવડો ટાળવા જઈને કેંગ્રેસે પ્રથમજ ધ્યાન ખેંચવા જરૂર વિચારી હતી અને તે સ્વાલ ગયા વરસમાં પણ પુષ્કળ ચરચાઓ હતો કે જે પછી અપવાદ દાખલ કોઈ કોઈ ધર્મશાળામાં કંઈક બંદોબસ્ત થયાનું કહેવાય છે. પરંતુ જ્યાંસુધી ધર્મશાળાના બંધાવનારનો આશય સંપૂર્ણ અંશે ફળીભૂત થાય તેવા ધોરણે કામ લેવાનું વિચારવામાં આવશે નહિ. એટલુંજ નહિ પરંતુ તે પ્રમાણે પ્રમાણિક પણે વર્તતન થાયછે કે કેમ ? તેની મુનીમો ઉપર દેખરેખ રાખવા માટે શેઠ આણંદજી ઠલ્યાણની હસ્તક અથવા તો યોગ્ય કમિટી ઉપર ફરજ નાંખવામાં આવશે નહિ ત્યાંસુધી સદરહુ ફરીયાદ સંપૂર્ણ અંશે દુર થવાની ઓછીજ વકી રાખી શકાય છે.

સાતમો ઠરાવ બહુજ આવશ્યક અને ચાલુ કોન્ફરન્સે ઉપાડી લેવા જોગ છે કે જે તિથો વહીવટ રીતસર અને ધારા ધોરણે ચલાવવા સંબંધેનો છે. આપણું પ્રાચિન દ્રવ્ય કહો કે ભવિષ્ય સુધારવાનું શાંત સ્થાન ગણો પરંતુ કિમતીમાં કિમતી બનનો તિથો છે તેની સુધારણા અને સુચ્ચવસ્થા રાખવાનું કામ જીર્ણોદ્ધારથી પણ વધારે અગત્યનું માનીએ છીએ છતાં ખેદની વાત છે કે અત્યારે આપણી તિર્થ ભૂમીઓની દેખરેખ; વ્યવસ્થા અને પવિત્રતાની જળવણી માટે ફરીયાદ કરવાના કારણે પ્રતિદિન ઘટવાને બદલે વધતાંજ જોવાય છે. સમેતશિખરના નજીકના દેખરેખ રાખનારાને સરકાર પાસેથી માનપાન જોઈએ છીએ. શ્રીઆખુજીના વ્યવસ્થાપકો સત્તાની શેડમાં દબાઈ ગય.છે. ગીરનારજીના ગવરનરો ગુચ્ચવણમાં પડ્યા છે અને તે સાંચવવા શક્તિ નથી તેમ મુકવા મરજી નથી તેવું છે. ઘણા તિર્થો નજીવી દેખરેખ નીચે નલે જાયછે. અને તે રીતે આપણી પવિત્ર ભૂમીઓના રક્ષણ માટે અત્યારે તો નઘણીયાતી મામલો થઈ પડ્યો છે. અને કહેવાની જરૂર જોઈએ છીએ કે આ પ્રમાણે હવે વધારે વખત ચલાવવા દેવું તે પાછળ પસ્તાવા જેવું

છે અને તેથી આવંતી કોન્કરન્સમાંજ તિર્થ રક્ષણ માટે ખાસ કમિટિ (સર્વ માન્ય સંસ્થા) ઉભી કરવા જરૂર વિચારવી જોઈએ.

સમાધીનો સમય, મુનિમણુની મદદ.

અમદાવાદ કોંગ્રેસના ઠરાવોના સંબંધમાં વિચાર કરવા પછીનો છેલ્લો ઠરાવ કે જે બીજી કોંગ્રેસ મુંબઈમાં ભરવાનો હતો તેના માટે વિચાર કરીએ છીએ ત્યારે આપણી અર્ધદગ્ધ કેળવણી તથા ધરણાળુ તેમજ અજ્ઞાન તે વખતની સ્થિતિ માટે ખેદ થાયછે. કેમકે મુંબઈની જઈન પ્રજાએ બીજા વર્ષમાં પોતાને ઘેર સલા ભરવાના વિચારથી કમિટિઓ નીમી હીલચાલ કરવા પછી અમદાવાદના વીશા શ્રીમાળી બાઈઓને કોંગ્રેસ માટે તે વખતે હજી પ્યાર ઉત્પન્ન નહિ થવા પામેલ હોયને તે ખબર મુંબઈ જતાં ઉપરોક્ત હીલચાલ ત્યાંજ અટકી ઉડી અને આ રીતે કોંગ્રેસ કહોકે જઈનોની મહાસલા સમાધીમાં પડી.

કોમના જિત્સાંહી હિતચિંતકોને આ સમાધિસ્થ દિશા અનુકુળ જણાઈ નહિ. તેથી હવે કેવી રીતે કામ કરવું તેની ફીકર થવા લાગી અને મી. ઢઢાએ આવો મેલાવડો તિર્થ ભુમીમાં કરવાનો વિચાર પોતાના મનમાં ઘડી કાઢ્યો. કેમકે તિર્થ સ્થળોમાં યાત્રાર્થે પણ જૈન સમુદાય સારી સંખ્યામાં એકત્ર થાયછે. અને તેથી હવે તે રીતે પ્રાચીન ઉદ્દેશનો પુનરોદ્ધાર કરવાનું તે એક પગથીયું હતું. તેને માટે કયું તિર્થ પસંદ કરવું તે સ્વાલ આવી પડ્યો. કાર્ય જે પ્રકારનાં હતાં પ્રથમ તો સમાજ વિચાર કેળવી કોમના સંમેલનના ફાયદા વરફ. લોક દષ્ટિ ખેંચી પછી રૂઢાયકો જિત્પન્ન કરવાના હતા અને તે પછી કામ લાઇન ઉપર મૂકવાનું હતું. આદ્યમાટે ઢઢાએ પોતાના પ્રાંતમાં અનુકુળ તિર્થ સ્થળ પસંદ કરતાં રેલવેની ખાસ સજવડ ધરાવનારું તિર્થસ્થળ શ્રી ફલોર્ધી દર વરસ બાદરવા વદી ૬-૧૦ યાત્રાળુઓ મોટી સંખ્યામાં આવતા હોયને ત્યાંજ પ્રથમ મેળાવડો કરવાનો વિચાર કર્યો. પરંતુ હવે સમાજના મત એકત્ર

કરવાનું કામ આવી પડ્યું. તેમજ ત્યાં હાજર થતાં વિચાર સમાજ પ્રિય કરવાનું બીજી તરફથી ચાલ્યું કે જેમાં અજમેરના વલ્લિ શેઠ ધનરાજી કાંસટીયા વગેરેને સમજાવી રહ્યાં તરીકે તૈયાર કર્યા. અને સંવત ૧૯૫૬ના મેળા પ્રસંગે “ શ્રી કલોધી તિર્થોન્નતિ સલા ” નામની સંસ્થા સ્થાપન કરી, તેનું કામ તિર્થ રક્ષણ અને સગવડ સાંચવવા ઉપરાંત મૈત્રી ભાવ વધારવા અને અરસ્પરસ વિચારોનો વિક્રય કરવાનું રાખ્યું.

આ રીતે સ્થાનનો પાયો સ્થાપીત કરવા પછી મી. ઢઢાએ ગુજરાત કાઠિયાવાડમાં પોતાની સફર શરૂ કરી અને અનુક્રમે વડનગર, પાટણ, અમદાવાદ, ભાવનગર, અને પાલીતાણામાં યાત્રાળુ વચ્ચે કોનક્રેસના કાયદા સમજાવતાં દરેક સ્થળેથી તે વિચારોને સંમતિ મળી. વધારે ખુશીનું કારણ એ મળ્યું કે. આ પ્રમાણેની સમતિ આપવામાં તેમજ અપાવવામાં મુનિમહારાજે તરફની પણ સારી રહાય મળી અને તે પ્રમાણે આ અરસામાં મુનિમહારાજશ્રી વીરવિજયજી, મુનિરાજ કાંતિવિજયજી, મુનિરાજ નેમવિજયજી, મુનિ શ્રી દાનવિજયજી, મુનિશ્રી મણિવિજયજી, મુનિશ્રી કર્પુરવિજયજી મુનિશ્રી કેસરવિજય, વગેરેએ શ્રાવક વર્ગને સંમેલનના લાભ સમજાવવા ઉપરાંત પાલીતાણામાં મુનિમહારાજશ્રી દાનવિજયજીનું પ્રમુખ સ્થાન તથા લગભગ દોઢસો સાધુ સાધવીની હાજરી વચ્ચે ચતુર્વધ શંઘનો મેલાવડો કરી મહા સલાની જરૂરીઆત દર્શાવવામાં આવી. ન્યારે પડીત લાલનને પણ તેવા વિચારો ઘોળાયા કરતા હતા તેને માર્ગ મળતો જોઈ તેણે પણ હાજરી આપી સ્વામી ભાઈઓ સમજાવવામાં રહ્યા કરી. આટલો યત્ન કરવા પછી વધારે કામ પોસ્ટની મદદથી ચાલ્યું અને મી. ઢઢાએ રજપુતાના, માળવા, પૂર્વ પ્રદેશ (બંગાળ) પંજાબ. ગુજરાત, કચ્છ, કાઠિયાવાડ, મુંબઈ અને દક્ષિણ માંડેના મુખ્ય સ્થળોના અગ્રગણ્યના સંમતિપત્ર મંગાવ્યા, ને ઊત્સાહી મેળો શેઠ પુનમચંદજી સાવણસુખા, મહેતા બખતાવરમલજી, શેઠ હીરાચંદજી સચેત વગેરેનો મત મળતાં

પુનઃ પહેલી મહા સલાનો દિવસ સં ૧૯૫૬ના ભાદરવા વદી ૯-૧૦ તા. ૨૫-૨૬ સપ્ટેમ્બર સન. ૧૯૦૨ ઠરાવી શ્રીકલોધી તિર્થ રક્ષક સમા તરફથી હિંદના દરેક ભાગમાં વર્તમાન પત્રો માર્ફત તથા પોસ્ટ માર્ફત જુદી કુમ કુમ પત્રીકા મોકલવામાં આવી. અને આ રીતે એક સખત ઉત્સાહી શખસના ધનથી નહિ પણ તન મનના યત્ને વર્ષોની મહેનતના આંતે પણ આશાના અંકુરો ઉત્પન્ન કર્યો.

જૈન કોન્ફરન્સને નામે પુનરજન્મ.

અનુક્રમે સંમેલનનો દિવસ નજદિક આવતાં યાત્રાળુઓને ડેલી-ગેટોથી મેરતાશેડ સ્ટેશન તથા કલોધી હલમલી રહ્યું. અને નિયમસર તા. ૨૫મીએ જ્ઞેષ્ઠપુર નીવાસી મહેતા બખ્તાવરમલજીના પ્રમુખપણા નીચે મેળાવડો તૈયાર કરેલા સમિયાણામાં એકઠો મળ્યો. પ્રસંગોપાત કહેવું જ્ઞેષ્ઠએ કે આ મેળાવડામાં બેઠક બજમની રાખવામાં આવી હતી.

પ્રથમ કોન્ફરન્સનો રીપોર્ટ.

કાર્યની શરૂઆતમાં આવકાર દેનારી કમિટિના પ્રમુખ અજમેર વાળા શેઠ હીરાચંદજી સચેત તરફથી મી. ઢઢાએ ભાષણ આપતાં જઈન કોમનો મોટો જથ્થો ઓશવાળ કોમની ઉત્પત્તિ મારવાડના ઇસા નગરમાંથી થઈ છે. તે મરૂધર પ્રદેશમાંથી કોનફરન્સનો પાયો નાંખવા માટે અને સૌની હાજરી માટે સંતોષ જાહેર કરતાં જણાવ્યું કે જઈન કોનફરન્સ એક દિવસ યા એક વરસ અને એક મનુષ્યના યત્નનું ફળ નથી પરંતુ વરસોના યત્નનું ફળ છે. તિર્થંકર ભગવાન જ્યારે વિચરતા હતા. ત્યારે દેવ દેવીઓ સાધ સાધવી અને શ્રાવક ભાવિકા આદીથી તિર્થયત્રીય સર્વે એક સ્થાને એકઠા થઈને દેશના સાંભળતા હતા અને તેઓમાં એ પ્રસંગે પરસ્પર પ્રીતિ વધતી હતી. એટલુંજ નહિ પરંતુ એ રીતની એકત્રતાથી ધર્મકાર્યમાં દરેક પ્રકારે સરલતા અને સુઠઠતા વધતી હતી. વળી છ-રી પાળતા સંઘ નીક-

જવાનો ઉદ્દેશ પણ એ હતો કે જેજે ગામમાં કે શહેરમાંથી સંઘ પસાર થાય તે તે ગામના સંઘ સાથે પરસ્પર પ્રીતિ વધવા સાથે જનમંદીર તથા જનપ્રતિમાજી અને ધર્મશાળાઓ વગેરેની સ્થિતિ માલુમ પડતાં તેમાં અનુકુળ સુધારો થઈ શકતો. વળી આ પ્રસંગમાં મોટા રાજા મહારાજા અને રાજમંત્રી ધર્મરક્ષામાટે સતત ચત્ન કરનારા હતા, પરંતુ અત્યારે સમય એવો આવી ગયો છે કે તેવા પ્રતાપી મહાનુભાવ આચાર્ય કે જઈ ન રાજા મોબુદ નથી તેમ તેવા સંખ્યાબંધ ધનાઢય શેઠ શાહુકાર કે રાજમંત્રી જોવાઈ શકતા નથી. અને તેથી આપણને સૌને એકત્ર થવાના વિચારથી કામ કરવા જરૂર છે, વિચારનો વિકૃત્ય તે કિમતી લાલ છે. અકેક કાંકરાથી ગઢ બને છે અને એકેક ખીંદુ પાણીથી સમુદ્ર લરાય છે તે પ્રમાણે એકત્ર મળીને આપણી જાતિ અને ધર્મની ઉન્નતિ કરવાના વિચારો કરવાની ખાસ જરૂર છે.

ત્યારબાદ તેમણે જ્ઞાન ભંડારો ખોલાવી તેનો ઉદ્ધાર કરાવવા તથા ચેત્યોદ્ધાર કરવાના વિચાર કરવા આગ્રહ કરતાં પ્રતિમાજીની આવશ્યકતા સમજાવી તેવાં અપૂર્વ મંદિરોની લાખો બંલકે કરોડોની મીલકતની સાર સંભાળ કરવાની ફરજની યાદ આપી હતી.

વળી આગળ વધતાં હેમચંદ્રાચાર્ય પાટણમાં પધાર્યા તે વખતે સામૈયામાં ૧૮૦૦ કોટાધીપતીઓ હતા તે જમાના સાથે આજની સ્થિતિ સરખાવી ખેદ દર્શાવતાં હાલ જઈ ન કોમની આખા હિંદુસ્તાનમાં એકપણ હાઈસ્કૂલ કોલેજ કે બોર્ડીંગહાઉસ કંઈ ન હોવા માટે ધ્યાન ખેંચ્યું હતું.

સંપત્તિ આવશ્યકતા માટે બોલતાં કહ્યું કે—સંપત્તિ નાના નાના પણ મોટાં કામ કરી શકે છે. દાખલા તરીકે દુનંદર જેવી નાકી કોમે એકતાથી અલીગઢ કોલેજ તથા અલ્હાબાદમાં બોર્ડીંગહાઉસ વગેરે સ્થાપેલ છે. વળી આર્ય સમાજસ્ટોએ લાહોર કોલેજ માટે યોગ્ય ફંડ ઉત્પન્ન કરેલ છે.

આ ઉપરાંત મુનિવરોના વિહારની દિશા સર્વ દિશી કરવા તેમજ

નિરાશ્રીત અને નિરૂઢમી સ્વામી ભાઈઓને માટે રૂઢાય કરવા ભલામણ કરી પોતાનું ભાષણ ખતમ કીધું હતું.

તેમના પછી પ્રમુખે પોતાના ભાષણમાં સંપ તથા કેળવણીની આવશ્યકતા તરફ લક્ષ્ય ખેંચી તિથોની આશાતના દુર કરવા તથા જઈન કુંડોના હીસાખ ચોખખા રાખવા ભલામણ કરી તેજ રાત્રે તથા બીજે દિવસે નીચેના ઠરાવો પસાર કરવામાં આવ્યા.

૧ આ સભાનું નામ જઈન કુંડો-ફેર-સ રાખવું.

૨ આ પ્રમાણે આ કુંડો-ફેર-સનો મેળાવડો દર વર્ષે અનુક્રમ સ્થળે ચાલુ રાખવો.

૩ આપણી જઈન કુંડો કેળવણીમાં બહુ પાછળ છે તો તેમાં આગળ વધારવા આગેવાન ગ્રહસ્થોએ યોગ્ય પ્રયાસ કરવો જોઈએ.

૪ વ્યવહારિક શિક્ષણની સાથે ધાર્મિક શિક્ષણ આપવાને શરૂ કરવાની આવશ્યકતા છે સખખ તે માટે યોગ્ય યત્ન કરવાની જરૂરીયાત છે.

૫ નિરૂઢમી તથા નિરાશ્રય જઈન બંધુઓને રૂઢાય આપવા માટે યોગ્ય ગોઠવણ થવી જોઈએ.

૬ જેજે તિથિ અને છુટક દેરાસરનું જીર્ણ સ્થિતિમાં આવી ગયાં છે. તેનું એક લીસ્ટ તૈયાર કરી પછી તેના જીર્ણોદ્ધાર માટે યોગ્ય યત્ન થવો જોઈએ.

૭ કલોધી તિથિના મંદિર વગેરેમાં જે ગેરજાહેઝસ્ત અને આશાતના છે તેને માટે આ કુંડો-ફેર-સ દલગીરી સાથે નોંધ લે છે. અને આશા રાખે છે કે આ તિથિનો હિસાખ કલોધી તિથિજાનતિ સભા મેરતાના ગ્રહસ્થો સાથે સમજી તાકીદે પ્રસિદ્ધ કરશે તથા આવકમાંથી મંદીરનો રંગ રીપેર કરાવશે.

૮ જ્યાં જ્યાં આપણા પુસ્તકોના ભંડાર હોય ત્યાંના પુસ્તકોની ટીપ તેની અભ્યારની સ્થિતિ સાથે આ કુંડો-ફેર-સ તરફથી તૈયાર કરાવી છપાવી જોઈએ.

૯ પવિત્ર તિથિ પર જે આશાતના અને ગેરવ્યવસ્થા થાય છે તેને જાહેરમાં લાવી અટકાવવા માટે યોગ્ય પ્રયત્ન કરવા જરૂર છે.

૧૦ જૈન કોમમાં ચાલતા હાનીકારક સંસારીક રીત રીવાજોમાં સુધારો કરવાને યોગ્ય પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. તે રીવાજોની તપસીલ.

અ-વહેમી માનતાઓ અને મિથ્યાત્વ સેવન.

ખ-લગ્નમાં અઘટીત ખર્ચો અને વેશ્યા નાચ.

ક-મરણ પછીનું ખેશરમ રોવું કુટવું અને જમણું.

ડ-અગરણીમાં જમણું અને ગ્રહ ભોજન.

ઘ-કન્યા વિક્રય, બાળલગ્ન, વૃધ વિવાહ અને એક કરતાં વધારે સ્ત્રી કરવાનો રીવાજ.

ઙ-દારૂ પીવાની પેસી ગએલી રસમ.

ચ-લગ્નાદિ સંસ્કાર વિધિ મિથ્યાત્વી થાયછે.

આ રીવાજોમાં સુધારો થવા જરૂરછે.

૧૧ કોન્ફરન્સનું કામ કાજ ચાલુ કરવાને જનરલ સેક્રેટરી તથા પ્રાંતિક (પ્રોવીનશીયલ) સેક્રેટરી મુકરર કરવા (આ પ્રસંગે વધારો ઘટાડો કરવાની કોન્ફરન્સની સત્તા સાથે પ્રાંતવાર સેક્રેટરીઓ ચુંટી કાઢવામાં આવ્યા હતા)

૧૨ આવતી બીજી કોન્ફરન્સ પાલીતાણે અનુકુળ વખતે ભરવી.

પહેલી કોન્ફરન્સના ચુંટાયેલા પ્રોવીન્સીયલ સેક્રેટરી.

મુંબઈ ઇલાકો—મુંબઈ શેઠ ફકીરચંદ પ્રેમચંદ રાયચંદ જે.પી.

ગુજરાત—અમદાવાદ શા મોતીલાલ કશગચંદ.

કાઠિયાવાડ—ભાવનગર દોશી કુંવરજી આણંદજી.

દક્ષિણ—પુના શેઠ નાનચંદ ભગવાન.

ગ્વાલીએર શેઠ નથમલજી ગુલેચ્છા.

માળવા—ઈંદોર શેઠ લક્ષ્મચંદજી સીઆણી.

પંજાબ—લાહોર મી. જસવંતરાય જઈની.

બંગાળા—કલકત્તા ઝવેરી મોતીચંદ લાલચંદ.

શેઠ જેઠાભાઈ જયચંદ.

જયપુર શાહ સુબાણ મલજી લલવાણી.

મારવાડ—જેઘપુર પારખ દીપચંદ્ર.

રજપુતાના—અજમેર શેઠ હીરાચંદ્ર સચેતી.

મેવાડ—ઉદયપુર પૂજવત મગનલાલ.

ખીજ કોન્કરન્સ અગાઉની હીલચાલ.

ઉપર જોઈ ગયા તેમ પહેલી કોન્કરન્સ પ્રસંગે ખીજ કોન્કરન્સ પાડીતાણે ભરવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો. પરંતુ પાડીતાણના ઠાકોર સાથે તે અરસામાં વાંધો ઉડવાથી તથા તિર્થસ્થળોમાં આ મેળાવડો કે જેમાં તન મન અને ધનનો પુષ્કળ ભોગ આપવો જોઈએ તે ફરજ ઉઠાવનાર તેવા સ્થળમાં ભાગ્યેજ નીકળી આવવાની વકી સખખ ખીજ કોન્કરન્સનો મેળાવડો બનતાં સુધી આગેવાન શહેરમાં કરવા માટે વિચાર ચલાવવા પ્રાંતિક સેક્રેટરીઓ તથા ખીજ આગેવાન ગ્રહસ્થાની એક મિટિંગ તા. ૧૨ ફેબ્રુઆરી ૧૯૦૩ના રોજ અમદાવાદમાં શેઠ જેસીંગલાલ હડીસંગના પ્રમુખ પણા નીચે મળી તેમાં છેવટે ખીજ કોન્કરન્સ મુંબઈ લઈ જવા ઠરાવ થયો. અને આ રીતે પુર્વે અમદાવાદમાંથી ખીજ કોંગ્રેસના નામે સ્થપાએલ મહાસભાને મુંબઈએ કહેલું આમંત્રણ તેજ સ્થાન માંથી પુનઃ ઉપાડી લેવામાં આવ્યું. અને તા. ૨૭ જુલાઈના રોજ મુનિમહારાજશ્રી મોહનલાલજી મહારાજના પ્રમુખપણા નીચે મુંબઈના શંઘપતિ શેઠ રતનચંદ ખીમચંદ મોતીચંદ તરફથી કચ્છી વીશા ઓશવાળ જ્ઞાતિની મહાજન વાડીમાં મુંબઈના શંઘને એકત્ર કરી બેહુબર શ્રાવક શ્રાવિકાની હાજરી વચ્ચે હાથ ધરેલ કાર્યને સાંગોપાંગ કેમ પાર ઉતારવું તે માટે વિચાર ચલાવવા તથા કોન્કરન્સનો અર્થ તથા હેતુ અને ઐકતાની પુષ્ટીના હેતુ સમજાવવા પછી મુંબઈમાં વસ્તા ગુજરાતી, કચ્છી કાઠિયાવાડી, મારવાડી, દક્ષિણી વગેરે દરેક કોમના આગેવાન મેંબરો ચુંટી રીસેપ્શન કમિટી નીમી કાર્યની શરૂઆત કરવામાં આવી અને દરેકના સતત ચતન અને મોટા ઉત્સાહ વચ્ચે કોન્કરન્સનો મેળાવડો સંવત ૧૯૫૬

ના ભાદરવા વદી. ૧૩ ૧૪, ૦)) તા. ૧૯-૨૦-૨૧. સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૩ વાર શની, રવિ, સોમના રોજે કલકત્તાવાળા બાબુ રાયબદ્રીદાસજી મુકીમ બહાદુરના પ્રમુખ પણા નીચે કરવામાં આવ્યો કે જેઓ મક્કીલના કેસ તથા સમેત શીખરપરનું ચરખીનું કારખાનું કઢાવી નંખાવવાના કામ માટે અને બંગાળામાં જઈને સ્વાલ માટે સારો ભાગ લેતા હોવા સાથે નામદાર વાયસરાયના ખાસ ઝવેરી હોયને સારી રીતે જાણીતાછે. વળી આ મેળાવડામાં આવકાર દેનાર કમિટિના પ્રમુખ તરીકે શેઠ વીરચંદભાઈ દીપચંદ. સી. આઈ. ઇ જે. પી. તથા ચીફસેક્રેટરી તરીકે મરહુમ મહાન નર શેઠ ફકીરચંદ પ્રેમચંદે બબ્બયું હાતું જ્યારે પેટા કમિટિઓના કામકાજ માટે નીચે પ્રમાણે નેમ નોક કરવામાં આવી હતી.

..કમિટિ.

પ્રમુખ

સેક્રેટરી.

ઇન્ટેલીજેન્ટ હેલ્થ શેઠ અંબાલાલ બાપુભાઈ. મી. અમરચંદ પી. અને વેલીયંટીઅર. પરમાર.

ઉતારાકમિટિ. ઝવેરી કલ્યાણચં સોભાગચંદ મી. અમ્રતલાલ કેવળદાસ કોરસપોન્ડન્ટકમિટિ મી. લખમસી હીરજીમૈસરી મી. મોહનલાલ પુન્નભાઈ ફંડ કમિટિ. કોઈ નહિ. શેઠ ત્રીભોવનદાસ બાણજી

સોજનકમિટિ શેઠ બાલચંદ કનીરામ મી. મોહનલાલ હેમચંદ

મંડપ કમિટિ રા. બા. માણેકચંદ કપુરચંદ મી. છોટાલાલ પ્રેમજી

મી. દેવકરજી મૂળજી

હીસાબ કમિટિ. શેઠ ટોકરશી શ્યામજી મી. મુળચંદ હીરજી

જનરલ સુપરવાઈઝર શેઠ માણેકલાલ ઘેલાભાઈ

આ પ્રમાણે કમિટિઓ ચુંટી કામ વહેંચી લેવાથી બીજી કોન્ફરન્સ બહુ આકર્ષણીય થઈ પડી હતી. અને તેથી તેનો લાભ સેંકડો ગામોના હજારો-હજારો અને વીઝીટરોએ લીધો હતો સાથમાં સ્ત્રી વીઝીટરે પણ મોટી સંખ્યામાં ત્યાં હાજરી આપવાની શરૂઆત કરી હતી કે જેને માટે ખાસ મદ્દજાનવાળી બેઠક રાખ-

રાયબહાદુર બદ્રીદાસજી મુકિમ.
 મુ'બર્ક-ખીજી જૈન ચેતામ્બર કોન્ફરન્સના પ્રેસીડન્ટ.
 કલકત્તા.

વામાં આવી હતી આવેલ ડેલીગેટોમાં ૫૪૫ અમદાવાદ સર્કલ. ૨૪૬ સુરત સર્કલ, ૩૨૫ કાઠિયાવાડ, ૧૨૫ રજપુતાના ૧૨૦ પંજાબ ૧૮૦ દક્ષિણ અને ૮૮ બંગાળના હતા.

પુરી થવા જેવું છે કે આ પ્રસંગથી આવા મંડળના લાભ જર્મન યુવકો પશુ સારી રીતે સમજવા લાગ્યા હતા અને તેથી અહુસ્થ અને વિદ્વાન યુવકોએ વોલીઅંટીયર (પટાવાળા) તરીકે શ્રીસંઘની ભક્તિ કરવાને મોટી સંખ્યામાં ઉમેદવારી કરી હતી, અને તેનો સ્વિકાર થતાં કામ ધણું સરલ થઈ પડ્યું હતું. વળી આ ઉપરાંત સ્વાગત વગેરે માટે પશુ વખાણવા નેગ સારી રીતે જાંદોખસ્ત કરવામાં આવ્યો હતો અને દરેક રીતે કૌનફરંસનું કાર્ય ભવિષ્યને માટે સરલ તેમજ સર્વ પ્રિય કરવાને દરેક પરિશ્રમ સહન કરવામાં આવેલ હતો.

મુંબઈના નૈન ભાઈઓએ આ ઉપરાંત ખર્ચને માટે પશુ સારી મદદ આપી હતી તે એટલા ઉપરથી નેમ શકારો કે જુદા જુદા અહુસ્થો તરફથી ભોજન ખર્ચ ઉપાડી લેવા ઉપરાંત પરચુરણ ખર્ચ માટે મળેલી રકમમાંથી ઉદાર રીતે કુલ ખર્ચ થવા પછી પશુ ત્યાની કમિટિના હસ્તક લગભગ દશ હજાર રૂા, બચ્યા હતા. વળી કૌનફરંસ પ્રસંગે થએલા ભાષણનીઅસર થતાંજુદાં જુદાં છ ખાતામાં કૌનફરંસમાં હાજર રહેલાઓએ તેમાં ફંડ નહિ કરવા વિચાર છતાં ઉત્સાહથી નીચે પ્રમાણે રકમો ભરી આપી હતી.

૧ પુસ્તકોદ્ધાર ખાતામાં	રૂા. ૧૯૧૬૬
૨ જીર્ણોદ્ધાર ખાતામાં	રૂા. ૨૦૧૬૭।।
૩ ગિરાશ્રીત ખાતામાં	રૂા. ૨૪૭૫૮।।।
૪ જીવ દયાના ખાતામાં	રૂા. ૧૭૨૮૮।
૫ કેળવણી ફંડમાં.	રૂા. ૧૮૭૧૬।
૬ કૌનફરંસ નીભાવ ફંડમાં	રૂા. ૧૮૭૪૬

૧૧૮૮૪।।।

આ પ્રમાણે થએલા બાપણો દરમિયાન લગભગ રૂ. એકલાખ ઓગણીશ હજાર રૂપિયા જેટલી મોટી રકમ ભરાઈ જતાં કોન્કરન્સનું કામ મકમ પાયા ઉપર આગળ વધારવા તક મળી હતી. કે જેની બાબતમાં સંબંધમાં હવે પછી જણાવીશું. પરંતુ તે પૂર્વે

બીજી કોન્કરન્સમાં થએલું કામકાજ

આપણે તપાસીશું. કોન્કરન્સમાં જે ઠરાવો થયા હતા તેમાં ઉપકાર વગેરેના સામાન્ય વિવેક દર્શક ઠરાવો જવા દઇએ તો નવા ઠરાવોની સહજ વૃદ્ધિ સાથે પ્રથમ કોન્કરન્સના ઠરાવોને વધારે સરલરૂપમાં પુનઃ તાબ કરવામાં આવ્યા હતા તેમ જોવાય શકે છે. પરંતુ પ્રથમ કોન્કરન્સ પ્રસંગે નામ પણ નહિ જાણનાર મોટો ભાગ આ પ્રસંગે કોન્કરન્સનું ખર્ચ સ્વરૂપ જાણવા ભાગ્યશાળી થએલ હોયને તે ઠરાવો નવા જેટલાજ પ્રિય થઇ પડ્યા હતા. આ ઠરાવો પસાર થવા પૂર્વે આવકાર દેનારી કમિટિના પ્રમુખ શેઠ વીરચંદભાઇ એ બાપણુ આપેલ તેમાં કેટલોક ભાગ ખાસ અભ્યાસ કરવા જેવો છે કે જેમાંથી કંઈક આ તકે જાહેરમાં મૂકીશું. તેમણે આવકાર આપતાં પોતાનો આનંદ કોન્કરન્સનું સ્વરૂપ અને ઠરાવોનું પૂર્વ સ્વરૂપ દર્શાવતાં જણાવેલું છે કે, “ આવા મેળાવડા આગળ એક ભુદીજ પદ્ધતિ ઉપર આપણા જઈન તીર્થેમાં થતા હતા અને તેઓ શંકાને નામે ઓળખાતા હતા. શ્રી શંકરને પચીશમો તીર્થંકર કહેવાય છે. અને તેથી તેને શ્રી અરીહંત જેવા સમર્થ પણ નમોતિથ્યસ્સ કહી નમે છે. (તેનું જમાના અનુકુળ સ્વરૂપ) કોન્કરન્સ અથવા મહાન સભાનો હેતુ-એક સંપ થવાનો છે, આપણે એક સંપ થઈ રણસંઘ્રામમાં જઈ યુદ્ધ કરવાનું નથી. આપણે સંપ કરીને કોઈનું રાજ્ય લેવું નથી. પણ એક દિલથી સંપ કરી આપણું અને આપણા જઈન ભાઈનું ભલું કરવાનું છે, પવિત્ર જઈન ધર્મની ઉન્નતિ કરવાની છે, જ્ઞાનભંડાર તથા તિર્થોનું રક્ષણ કરવાનું છે. ધર્મના પવિત્ર નામને આપણા સદ્વર્તનથી દિપાવવાનું

છે. દુકામાં જેથી આપણું આભવ પરભવનું હિત થાય, જેથી આપણને મળેલા અમુક્ય મનુષ્ય દેહનું સાર્થક થાય તેવી યોજના સ્વીકારી તેને અમલમાં લાવવાનું છે. બંધુઓ બોલીને બેસી રહેવાનું નથી. પરંતુ જે જે કંઈ કહેવાય તેને અમલમાં મૂકવામાં આવે તેમ થવામાં આ મેળાવડાનું સાર્થક હોયને તે કેવી રીતે અમલમાં મુકી શકાય તે માટે વિચાર કરવાને હું ઇસારો કરું છું.

તેમના પછી પ્રમુખ રાય બહાદુર બાબુ સાહેબ બદ્રીદાસ, મુકીમે ભાષણ આપતાં દેવગુરૂ અને ધર્મનું સ્વરૂપ સમજાવી કોન્ફરંસના કર્તવ્યનું ભાન કરાવનાર લંબાણ ભાષણ કરવા પછી નીચેના ઠરાવો પસાર થયા હતા.

(બીજી કોન્ફરંસમાં) થએલા ઠરાવોનો મુસદ્દો

૧ અથોન્કાર—ગુજરાત મારવાડ દક્ષિણ આદી દેશોમાં જુદે જુદે સ્થળે પરમોપકારી મહાન પૂર્વાચાર્યોએ રચેલા શાસ્ત્ર અથોના આપણા જ્ઞાન ભંડારોછે. જે દિન પ્રતિદિન જીર્ણોવસ્થાને પામતા બન્ય છે. તેથી કરી તે અનુપમ શાસ્ત્ર અથોની થતી આશાતના દૂર કરવા માટે તથા તેમના સંરક્ષણાર્થે ૧ તે ભંડારોના અથોની ટીપ ૨ તથા તેનો જીર્ણોદ્ધાર બનતી ત્વરાએ કરવાની આવશ્યકતા આ કોન્ફરંસ સ્વીકારે છે.

૨ બ્યવહારિક તથા ધાર્મિક કેળવણી—ધર્મ પ્રમુખ આરે પુરૂષાર્થો સિદ્ધ કરવાને શક્તિમાન થવા સારૂ સ્ત્રી વર્ગ અને પુરૂષ વર્ગમાં બ્યવહારિક તથા ધાર્મિક ઉચ્ચ કેળવણીનો પ્રચાર કરવા માટે તથા પ્રાથમિક કેળવણી પણ કેટલેક સ્થળે લેવામાં નથી આવતી તેને માટે—

૧ બની શકે તો દરજીઆત પ્રાથમિક કેળવણી હાખલ કરવા તથા તેને માટેની શુલ્લો

૨ મોટાં શહેરોમાં હાઇસ્કૂલો

૩ પોતાની ગરીબ સ્થિતિને લીધે ઊંચો અભ્યાસ કરતાં અટકી પડતા જૈન વિદ્યાર્થીઓ માટે બોર્ડીંગો તથા ચોખ્ખ રકોલરશીપો.

૪ સંસ્કૃત તથા માગધી પાઠશાળાઓ.

૫ કન્યા તથા શ્રાવિકા શાળાઓ.

૬ જૈન લાયબ્રેરીઓ.

૭ વ્યાપાર સંબંધી જ્ઞાન મેળવવામાટે વર્ગો તથા સ્કૂલો વિગેરે ખાતાં સ્થાપવાં અને

૮ ધાર્મિક વિષયોપર સસ્તું સાહિત્ય તથા વિદ્વતા ભરેલાં તેમજ બોધદાયક લખાણોવાળાં જૈનપત્રો તથા માસિકો પ્રગટ કરવા માટેની આ કોન્ફરન્સ ઘણીજ અગત્યતા જુએછે. કેટલેક સ્થળે સારા પાયા ઉપર પાઠશાળાઓ તથા સ્કૂલો સ્થાપવામાં આવીછે તથા જૈન પત્ર અને માસિકો પ્રગટ થાયછે તે સાંભળીને આ પ્રસંગે તેને માટે પોતાનો હુર્ષ આ કોન્ફરન્સ જાહેર કરેછે. અને આવા કાર્યોની સિદ્ધિને ધનાઢ્ય જૈનોની ઉદારતા ઉપર મુખ્ય આધાર હોવાથી ઓછી જરૂરીઆતના માર્ગમાં પૈસા ખર્ચવાને બદલે વિદ્યાદાન જેવા પૂણ્ય ક્ષેત્રમાં પોતાના પૈસાનો સદ્ ઉપયોગ કરવાને ભાવિક મહુસ્થોને આ કોન્ફરન્સ ખાસ ભલામણ કરેછે. તથા જુદે જુદે સ્થળે મોટા પાયા ઉપર આ બાબત સંબંધી ફંડો ઉઘાડવાની આ કોન્ફરન્સ ઘણીજ આવશ્યકતા વિચારે છે.

૩ નિરાશ્રિત જઘનોને આશ્રય—કેળવણીના તથા આશ્રયના અભાવે ગરીબ અને અનાથ જઘન બંધુઓની થતી દુઃખી અવસ્થા દૂર કરવાને માટે.

૧ તેમને સારા ઉદ્યોગે લગાડવા.

૨ તેમને યથા શક્તિ દરેક પ્રકારની મદદ આપવા.

આ કોન્કરન્સ દરેક જાન બંધુને આગ્રહ કરેછે અને દરેક દેશાવરોના આગેવાનો તરફથી આ બાબત ઉપર પુરતું લક્ષ આપવાની આ કોન્કરન્સ બહુજ જરૂર જુએછે.

૪— જીવદયા ઑફિસ પરમો ધર્મ. એ આપણા જાન ધર્મનો મૂળ સિદ્ધાંતછે તેથી કરી

૧ સર્વે જીવોની રક્ષા કરવી.

૨ તેમની હિંસા થતી હોય તે યોગ્ય પ્રયાસ લઈ અટકાવવી.

૩ સારા બંધારણથી પાંજરાપોળ જેવાં દરેક ખાતાં સ્થળે સ્થળે સ્થાપવાં તથા ચોખવટથી ચલાવવાં.

૪ પશુઓ ઉપર ગુજરતું ઘાતકી પશુ અટકાવવા માટે યોગ્ય ઉપાયો યોજવા.

૫ પ્રાણીઓના શરિરનાં અવયવોથી બનતી ચીજો માટે પ્રાણીઓ ઉપર જુદી જુદી અને ઘણીજ કૂરતા ગુજરેછે તેથી કરી તે બનાવટથી બનેલી ચીજો ઉપયોગમાં ન લેવી.

૬ તથા તેવા અનેક બીજા રસ્તે જીવદયા જેવા ઉત્તમ કાર્યોને ઉત્તેજન આપવાને માટે આ કોન્કરન્સ દરેક જાન બંધુ-ઓનું ખાસ ધ્યાન ખેંચેછે.

૭ જીવ દયાના સંબંધમાં જે રાજ્યોએ તથા અન્ય દર્શની ગ્રંથોએ પ્રસંશાપાત્ર પગલાં ભરેલાં હોય તેમનો તાર અથવા પત્રદ્વારા ઉપકાર માનવો.

૫—જેન ડીરેક્ટરી—આપણા જેન સમુદાયની વસ્તી કેટલી છે. જીન મંદિરો જીનપ્રતિમા, જ્ઞાનભંડારો, પાઠશાળાઓ, પૂર્વાચાર્ય પ્રણીત ગ્રંથો, જેન સભા અને મંડળો કેટલાં છે. તે વગેરે આપણા જાન સમુદાય સંબંધી ઉપયોગી બાબતની પુરતી માહેતી મેળવવા માટે તેવી વીજતોથી ભરપુર એક ઉપયોગી ગ્રંથ (જાન ડીરેક્ટરી) તૈયાર થવાની આ કોન્કરન્સ બહુજ આવશ્યકતા વિચારે છે.

૬—હાનીકારક રીવાજો દૂર કરવા તથા ભાતુ ભાવ વધારવા બાબત—આધુનિક પ્રચલિત રીવાજો પૈકી (૧) મરણ પાછળ રડવું કૂટવું (૨) મરણ પાછળ જમણુવાર (૩) બીજા ખોટાં ફરજિઆત ખર્ચો (૪) કન્યાવિક્રય (૫) અન્ય શાસ્ત્ર પ્રમાણે વ્યવહારીક ક્રિયા કરવામાં આવે છે તે (૬) બાળલગ્ન અને વૃદ્ધવિવાહ (૭) તથા આપણી કોમને અવનતીને રસ્તે લઈ જનારા તેવા બીજા હાનીકારક રીવાજો, જે જે દેશોમાં ચાલતા હોય ત્યાં ત્યાં તેમને બનતા પ્રયાસે સત્વર ણંધ કરવા, તથા આપણા સ્વધર્મિ બંધુઓમાં વારંવાર થતો કુસંપ અટકાવી ઐક્ય તથા વિશેષ બ્રાતુ ભાવ થાય તેવા સંગીન બિપાયો યોજવાને માટે આ કોન્ફરન્સ દરેક બંધુઓનું આ પ્રસંગે વિશેષ ધ્યાન ખેંચે છે.

૭—જીર્ણ જઈન મંદિરોદ્ધાર—શ્રી સંપ્રિતિ મહારાજાએ કુમારપાળ આદિ પ્રતિષ્ઠિત રાજાઓએ તથા તે પહેલાં થએલા રાજાઓ. બહાડશા, વિમળશા, વસ્તુપાળ, તેજપાળ, વગેરે મંત્રીઓએ, ધનાશા, જલવડશા, વગેરે શેઠ શાહુકારોએ શ્રીજઈન ધર્મ જ્યોતિના ચિરંકાળ પ્રકાશને માટે અઢળક દોલતના વ્યયે આ પંચમ કાળમાં આધારભુત એવાં ભવ્ય મંદિરો, તિર્થો તથા શીલા લેખો અખિલ ભારત વર્ષમાં જગે જગે કરાવેલાં છે. જેને આજે ઘણા લાંબો વખત થઈ જવાથી તેમનો સત્વર જીર્ણોદ્ધાર કરવા માટે

૧ જીર્ણ થઈ ગએલાં મંદિરો, તિર્થો અને પુરાતન લેખોનું લીસ્ટ કરવા

૨ તથા જુદા જુદા વિભાગોમાં સારાપાયા ઉપર જીર્ણોદ્ધાર ખાતાં ઉઘાડવાની આ કોન્ફરન્સ ઘણીજ અગત્યતા વિચારે છે.

૮—ધાર્મિક ખાતાં તથા શુભ ખાતાંના હિસાબો રાખવા સંબંધે—

૧ આપણા જઈન ધર્મનાં સાર્વજનિક ખાતાંઓ, જેવાં કે દેવ

દ્રવ્ય, જ્ઞાન દ્રવ્ય અને સાધારણ દ્રવ્ય સંબંધી ખાતાંઓ બહુજ યોખવટવાળાં રાખવાં.

૨ આજી જમાનાને અનુસરીને તે ખાતાંઓના આવક ભવકના હિસાબ અને સરવૈયાં પ્રત્યેક વર્ષે બરાબર તૈયાર કરવાં.

૩ અને બની શકે તો તે ખાતાંઓનો હિસાબ પ્રગટ કરવા માટે દરેક શહેરના તથા ગામના જઇન આગેવાનોને આ કોન્ફરન્સ ખાસ સૂચના કરે છે.

૬—સંવતસરીના તહેવાર સંબંધે—અંગ્રેજ સરકારના રાજ્યમાં બાદરવા શુદ્ધ ચોથના સંવતસરીના દિવસે જઇન તહેવારની રજા નથી. તેથી તેઓને અરજ કરવાનું આ કોન્ફરન્સ યોગ્ય ધારે છે. જે ઉપર યોગ્ય ધ્યાન આપવામાં આવશે.

આ પ્રમાણે મૂખ્ય ઠરાવો કરવા ઉપરાંત પાલીતાણાના રાજ્યે કરેલી આશાતના માટે દલગીરીનો અને કાર્ય વાહકો તથા રાજ્યનો ઉપકાર માનવાના ઠરાવો પસાર કરવામાં આવ્યા હતા. અને તે રીતે કાર્ય ક્રતેહમંદીથી પાર ઉતારવામાં આવ્યું હતું.

જણાવવું જોઇએ કે મુખ્યજે આ પ્રમાણે ઠરાવ કરીને સતોષ માનવા ઉપરાંત કોન્ફરન્સ કાયમી નહીં શકે અને તેના સંબંધના કાર્યમાં વિચારો કરવાને તક મળે તેટલા માટે તથા થએલ ફંડની શું વ્યવસ્થા કરવી તે વિચારવા માટે પણ જરૂર જોઇ હતી અને તેથી તે થએલ ફંડ માટે નીચે પ્રમાણે ઠરાવ કર્યો હતો.

ફંડની વ્યવસ્થા બાબત—આ જઇન કોન્ફરન્સને લગતાં પાંચે ખાતાના ફંડોમાં જે રકમો બરાબ છે તેની તમામ મુડી એટલે મુળ મુદલ રકમ તથા તેનું વ્યાજ પાંચે ખાતાના સંબંધમાં વાપરવા વ્યવસ્થા કરવા તથા ખર્ચ કરવા આ કોન્ફરન્સના ચારે જનરલ સેક્રેટરીઓ (શેઠ લાલભાઈ દલતપતભાઈ, શેઠ ફકીરચંદ પ્રેમચંદ, જે.પી. બાબુરાય કુમારાસંહજી બદ્રીદાસજી, અને મી. ગુલાબચં-

૬૭ હકૂ) ને તેમના ચારેના એક મતથી અથવા તેઓમાંના ત્રણના એક મતથી કરવા આ કોનફરંસ સત્તા આપે છે.

આ પ્રમાણે વ્યવસ્થાનો ઠરાવ કરવા સાથેજ

કોનફરંસની યોજના પારપાડવાના ઉપાય બાબત નીચે પ્રમાણે ઠરાવ કર્યો હતો.

- ૧ કોઈપણ મોટા શહેરમાં વર્કિંગ ઓફીસ ઉઘાડવા
- ૨ કોનફરંસ સંબંધી બધી દેખરેખ રાખવામાટે એક વિદ્વાન પગારદાર સેક્રેટરી નીમવા.
- ૩ જુદાં જુદાં મોટાં શહેરોમાં પ્રોવીન્સીઅલ સેક્રેટરીઓને બદલે જોઈંટ સેક્રેટરીઓ નીમવા તથા તેમની દેખરેખ નીચે તે શહેરોમાં સ્ટેન્ડીંગ કમિટિઓ સ્થાપવા.
- ૪ જુદાં જુદાં ગામો તથા શહેરોમાં કોનફરંસ સંબંધી હીલ-ચાલ કાયમ રાખવા માટે વોલંટરી સેક્રેટરીઓ નીમવા.
- ૫ સ્ટેન્ડીંગ કમિટિએ કોનફરંસની યોજનાઓ અમલમાં મૂકવા અને આસપાસના ગામોમાં જાગૃતિ રાખવા સંબંધમાં ખર્ચની વ્યવસ્થા પોતાના શહેરમાં કરી લેવા.
- ૬ પ્રત્યેક વર્ષ કોનફરંસની મિટિંગની એક માસ અગાઉ જોઈંટ સેક્રેટરીઓએ તથા વોલંટીઅરી સેક્રેટરીએ કોનફરંસ સંબંધમાં થએલા કામકાજનો પોતાનો રીપોર્ટ જનરલ સેક્રેટરીને મોકલી આપવા. તથા તેના ઉપરથી તૈયાર કરેલો રિપોર્ટ જનરલ સેક્રેટરીએ પ્રત્યેક કોનફરંસ વખતે વાંચી જવા.
- ૭ વિગેરે બાબતો માટે ઉંચું ખંધારણ કરવા માટે ચાર વિદ્વાન પ્રતિષ્ઠિત જનરલ સેક્રેટરીઓ નીમવા આ કોનફરંસ ધણીજ આવશ્યકતા વિચારેછે. તથા ત્રીજી કોનફરંસ ભરવા માટે સ્થળ અને વખત નક્કી કરવામાં આવશે. (જેને માટે બહોદરા પસંદ કરવામાં આવ્યું હતું.)

આ પ્રમાણે મુંબઈનું કામ પુરું થવા પછી આપણે છેલ્લે બેઠ ગયા તેમ બંધારણ અને વ્યવસ્થાના ઠરાવોનો ચાલુ અમલ કરવાને માટે મુંબઈમાં કાયમી ઓફિસ ખોલી એક પગારદાર સેક્રેટરીની નેમનોક કરી ફંડની વ્યવસ્થા તથા કામની વહેંચણીના ચાર વિભાગ કરી નાંખી નીચે પ્રમાણે ગોઠવણ કરવામાં આવી.

૧ શેઠ ફકીરચંદ પ્રેમચંદ જે.પી.ને રેસીડેન્સી જનરલ સેક્રેટરી ઠરાવી મુંબઈની ઓફિસનું કામ પણ તેમની દેખરેખ નીચે સોંપવા ઉપરાંત સુરતથી દક્ષિણે મુંબઈમુખીનો પ્રદેશ તથા ખાનદેશ બીરાર અને દક્ષિણ હિંદુસ્તાનને લગતું કામકાજ અને જીવ હયાનું ખાતું તેમની દેખરેખ નીચે મૂક્યું.

૨ મી. ગુલાબચંદજી ઢઢાને રજપુતાના, મધ્યપ્રાંત અને માળવાને લગતું કામકાજ અને જીર્ણ પુસ્તકોદ્ધાર તથા ગિરાશ્રીત ખાતું તેમની દેખરેખ નીચે મૂક્યું અને તેની ઓફિસ જેપુરમાં રાખવામાં આવી.

૩ શેઠ લાલભાઈ દલપતભાઈને સુરતથી પાલણપુર મુખીનો પ્રદેશ તથા કાઠિયાવાડ, કચ્છ અને સીંધને લગતું કામકાજ અને ફેળવણીખાતું તેમની દેખરેખ નીચે મૂક્યું તથા તેમની ઓફિસ અમદાવાદમાં રાખવામાં આવી.

૪ બાબુરાય કુમારસિંગજી મુકીમને બંગાળા વાચનપ્રાંતો બ્રહ્મદેશ, ઓરીસા(નર્થ વેસ્ટ પ્રોવિન્સીસ) અને પંજાબને લગતું કામકાજ તથા જીર્ણ તિર્થોદ્ધારનું ખાતું તેમની દેખરેખ નીચે મૂક્યું અને તેમની ઓફિસ કલકત્તા રાખવામાં આવી.

જ્યારે પ્રોવિન્સીઅલ સે ટરી તરીકે અમદાવાદમાં મી. હીરાચંદ કકલભાઈ તથા મી. ભગુભાઈ ફતેહચંદ કાર્યભારી. ભાવનગર શેઠ કુંવરજી આણંદજી, એવલા મી. દામોદર બાપુશા. માલેગામ. મી. બાવચંદ હીરાચંદ. અજમેર રાયગહાદુર સોભાગમલજી ઢઢા. રતલામ શેઠ ચાંદમલજી. તથા ભરૂચ શેઠ અનુપચંદ મલુકચંદ નીમ્યા. અને જનરલ સેક્રેટરીઓએ પોતપોતાનું કામ આગળ ચલાવતાં તેને

ખાતામાં પૈસાનો સહઉપયોગ કરવા માટે જુદી જુદી રીતે તપાસ તથા આપલે શરૂ કરી અને કામ આગળ ચાલ્યું. તેટલામાં દુર્ભાગ્યે મુંબઈના રેસીડેન્સી જનરલ સેક્રેટરી અને બીજી કોન્ફરન્સના ચીફ સેક્રેટરી શેઠ ફકીરચંદ પ્રેમચંદના ભવિષ્યથી એક મોટો ફટકો પડ્યો. શેઠ ફકીરચંદનો ઉત્સાહ લાગણી અને વિચાર વખાણવા લાયક હતાં. મુંબઈની કોન્ફરન્સની અસાધારણ ફતેહ તેમને આભારી હતી તેમ કહેવામાં પણ કંઈ અતીશયોક્તિ નથી. વળી તેમણે પોતાના કાર્યની શરૂઆતમાંજ મુંબઈમાં જઈનફ્રીડીસ્પેન્સરી વગેરે શરૂ કરવાને ઘટતી તૈયારી કરી હતી, પરંતુ દુર્ભાગ્યે આ સંઘર્ષ અમલમાં મૂકીશકે તે પુર્વે તેમનું ભવિષ્ય યવાથી જઈન પ્રજામાં ભારી અફસોસ ફેલાયો અને છેલ્લે તેજના હુદ્દે શેઠ સા. વીરચંદ બાઈ દીપચંદ સી. આઈ. ઇ અને. જે. પી. ની નેમનોક કરી કાસ શરૂ રાખવામાં આવ્યું અને આ પ્રમાણેની કાર્યની વહેંચણીથી વડોદ્રા ખાતે ભરાએલી ત્રીજી કોન્ફરન્સ દરમિયાન તેમણે નીચે પ્રમાણે કામ કર્યું હતું.

બીજી અને ત્રીજી કોન્ફરન્સ દરમિયાનનું કાર્ય.

આ વર્ષની મૂદત દરમિયાનમાં મુંબઈની કોન્ફરન્સ ઓફિસે ડીરેક્ટરીનું કામ કેવી રીતે પાર ઉતારવું તે માટે જુદી જુદી રીતે કાર્યારંભ કર્યો. પરંતુ તે છેવટ નીશ્ચય ઉપર આવી શક્યાનહિ. કોન્ફરન્સ પ્રત્યે ચાહ વધારવા અને ચાર આનાની યોજના હાથ ધરવા માટે ઉપદેશકો મોકલવામાં આવ્યા હતા કે જેમણે કરેલા યતનથી પચાસ ગામે સુકૃત ભંડાર નામે ચારઆનાની યોજના સ્વીકારી, પરંતુ ખેડની વાતછે કે તેનો અમલ ફક્ત ત્રણ ગામો તરફથી કરવામાં આવ્યો હતો. આવી યોજનાઓ જ્યાંસુધી મોટાં શહેરો નહિ સ્વીકારે ત્યાંસુધી. તેની ફતેહ માટે ઓછીજ આશા રાખી શકાય તે સ્વાભાવીક છે. અને તેથી સુકૃત ભંડાર જેવા કોન્ફરન્સની મજબુતીના મહાન બંધારણને મોટા ગામોએ તાકીદે સ્વીકારી તેનો અમલ સર્વત્ર કરાવવા મહદગાર થવું જોઈએ છે.

ઉપરના કોનક્રેટ-સ બોલ્ડિસે કરેલ સામાન્ય કામકાજ સવાચ જુદાં જુદાં ખાતાં જે સેક્રેટરીઓને વહેંચી દેવામાં આવ્યાં હતાં તેમના તરફથી વર્ષ દરમિયાન જુદા જુદા ખાતા માટે નીચે પ્રમાણે વ્યવસ્થા થઈ હતી. નિરાશ્રીત ખાતા માટે ખાસ યજ્ઞ અને તપાસ ઉત્તર હિંદમાં કરવામાં આવતાં ફક્ત પાંચ છ ઉમેદવારો મળી આવ્યા હતા. ત્યારે ગુજરાત કાઠિયાવાડમાં તેવીશ જણને મળી રૂ. ૨૫૬ ની મદદ આપવામાં આવી હતી. મી. ટટ્ટાએ પુસ્તકોદ્ધાર ના કાર્યમાં સારો શ્રમ લઈ પાટણ ખંભાતના બંડારો માટે ટીપ કરાવવાનું શરૂ કરવા ઉપરાંત જેસલમેરનો બંડાર ઉઘડાવવામાં મહા પરિશ્રમે ફતેહ મેળવી હતી. અને તેની ટીપ પણ શરૂ કરવામાં આવી હતી.

કેળવણીખાતામાંથી જુદી જુદી ઓગત્રીશ જૈન શાળાઓ માટે રૂ. ૧૧૯૫-૧-૬ આપવામાં આવ્યા હતા. અને વ્યવહારીક કેળવણીમાં આગળ વધવામાં અશક્ત હોય તેમને સરલતા અને મદદ માટે ખાલીશ વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે રૂ. ૨૪૭-૧૦-૦ આપવામાં આવ્યા હતા. કે જેમાં હાઇસ્કૂલ અને કોલેજના વિદ્યાર્થીઓનો પણ સમાવેશ થાય છે. તે સિવાય હુન્નર ઉદ્યોગની કેલ્ચરેશન માટે પણ એક વિદ્યાર્થીને સ્કોલરશીપ આપવામાં આવી હતી.

જીર્ણોદ્ધારમાટે પ્રાચીન કલ્યાણકભૂમી. શ્રીસોરીપુરજી, શ્રી મી ચિલાનગરી, શ્રી ખનારસ, શ્રી રાજઅહીનગરી, વડગામ, કાપેડાજી, મે વાડના મંદિરો, અને શાહજહાનપુર તથા રાફૂજીલાના રાંધનપુરનાં મંદિરોના જીર્ણોદ્ધાર માટે રૂ. ૧૮૬૦૧૧૧.૧૨ અર્થ કરવામાં આવ્યો હતો.

જીવદમાના પ્રચાર અર્થે જુદા જુદા ચાર ઉપદેશકોને ચોતરફ મોકલવામાં આવેલા કે જેને અંગે તેમણે કેટલીક પાંજરાપોળોના ચાલતા ધોરણમાં મુધારો કરવા ઉપરાંત અશક્ત પાંજરાપોળોને મદદ આપવી ધોરણસર શરૂ રખાવી હતી. પરંતુ પાછળથી તેવા ઉપદેશકોની ગેરહાજરીમાં કામ અટક્યું હતું,

હુન્નર ઉદ્યોગ નિરૂપીને ઉદ્યમ આપવાના ઉદ્દેશથી હુન્નર

ઊદ્યોગમાં પ્રેરવા કરેલી યોજનામાં ચાલુ તાત્કાલીક પેદાએશના ધંધા કંપોઝીટર, ફેરોટાઇપરાઇટર, બુક કીપીંગ, શોર્ટ હેન્ડરાઇટીંગ, ઘડીયાળી, ગીટ્ટ, રબરસ્ટેપ વગેરે વગેરે કામોમાં જોડવાની સરતે ઉમેદવારોની તપાસ કરી સંતોષ પકડવામાં આવ્યો હતો જ્યારે મુખ્યમાં લાલબાગ જઇન બોર્ડીંગ ઊઘાડવામાં કાર્યની પુર્ણાહુતી થઇ હતી અને આ રીતે એકંદરે રૂ. ૭૨૦-૬-૦ પુસ્તકોદ્ધારમાં રૂ. ૪૦૭૦-૬-૦ મંદિરદ્વારમાં ૧૦૮૧-૬-૦ નિરાશ્રીત ખાતે રૂ. ૨૩૮૪-૧૧-૬ જીવહયા ખાતે રૂ. ૪૬૧૦-૧૫-૦ કેળવણીમાં અને રૂ. ૩૨૭૩-૧-૭ કોન્ફરન્સ નીલાવફંડમાંથી ખર્ચ કરવામાં આવ્યો અને આરીતે કોન્ફરન્સ બોક્સ પાસેના ફંડમાંથી વ્યાજની આવક જમા કરવા પછી ખર્ચજતાં રૂ. ૮૮૯૯૫-૧૦-૬ બાકી પ્રાંત રદ્દા હતા.

ત્રીજી કોન્ફરન્સની તૈયારી અને કામકાજ.

આપણે ઉપર જોઇ ગયા તેમ ત્રીજી કોન્ફરન્સ વડોદ્રા ખાતે ભરાવવાનું બીડું ઝડપ્યું હતું તે વડોદ્રાએ પોતાના ગામ ઊપરાંત છાણી, પાદ્રા દરાપુરા વગેરે સ્થળના શ્રી શંઘને પેટામા લઇ શરૂ કર્યું હતું. અને તેમાં તેમણે મુખ્ય ઊપરાંત જૈન સાહિત્યનું લાક્ષણિક પ્રદર્શન ભરવાના કાર્યનો ઉમેરો કરવા ને ઠરાવ કરી તેમાં ફતેહ મેળવી હતી. કોન્ફરન્સના કાર્યમાં સરલતા દર્શાવવા માટે અને દરેક રીતે તેને ફતેહમંદ ઉતારવામાં આપણા મુનિગણની હાજરી શરૂઆતથીજ બહુ ઉપયોગી થઇ પડી છે. તેમ સર્વકોઇ કબુલ કરશે. કેમકે મુખ્ય ખાતે આવી ફતેહ મુનિમહારાજ મોહનલાલજી મહારાજને આભારી છે ત્યારે વડોદ્રા ખાતે શરૂઆતથી બીરાજતા આચાર્ય મુનિમહારાજ શ્રી કમલવિજયસુરીની હાજરી કિમતી થઇ પડી હતી.

વડોદ્રાની કોન્ફરન્સની ફતેહમાં એક બીજો અણમૂલી, લાભ એ હતો કે વડોદ્રાના નામદાર મહારાજ શ્રીમંત સરકાર ગાયકવાડ તરફથી આપણને દરેક પ્રકારની મદદ અને કોન્ફરન્સ પ્રસંગે હાજરી

રાયબહાદુર બુદ્ધસિંહજી દુધેડીઆ—મુરસીદાબાદ.

પ્રમુખ-શ્રી ત્રીજી જૈન શ્વેતામ્બર કોન્ફરન્સ
(વડોદરા.)

જન્મ સં ૧૮૪૭.

આપવાનું જાહેર કર્યું હતું તથા પ્રમુખ સ્થાન શ્રી અભુમગંજ (મુર્શીદાબાદ નિવાસી રાય બહાદુર બુદ્ધિસિંગજી દુધેડીયાએ સ્વીકાર્યું હતું. જ્યારે કોન્ડર-સનેા દિવસ સં. ૧૯૬૧ના કાર્તિક વદી ૫ તા. ૨૭ નવેબર સન. ૧૯૦૪ રવિવારથી ત્રણ દિવસ હરાવવામાં આવ્યા હતા. અને લાક્ષણિક પ્રદર્શન તા. ૨૪ મી નવેબરે શ્રીમંત યુવરાજ કૃતેહસીહરાવ મહારાજના હસ્તક ખુલ્લુ મુકવામાં આવ્યું હતું. મદરહુ પ્રદર્શનમાં જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ, દર્શનની શુદ્ધિ, અને દેવગુણની પૂજા તથા ચરિત્રની નિર્મળતા માટેના અગત્યનાં નિત્ય નૈમિત્તિક ક્રિયામાં જે જે સાહિત્ય વપરાય છે તે તમામ ઉપયોગ અને હેતુ સાથે બતાવવામાં આવ્યા હતાં. અને તેમાં મધુબીંદુનો દેખાવ, ધોબીડાની સજાયનો ભાવર્થ, વણુઝારાના સ્વાધ્યાયનું ચિત્ર, હવેશ્યાનું અને કાંતમતની સિદ્ધિ દર્શાવનારું પાંચ આંધળા અને હાથીનું તેમજ ચાર સંજીવની ન્યાયનું ચિત્ર સમજાવવાના દેખાવ ખાસ લક્ષ ખેંચી શક્યા હતા.

કોન્ડર-સનેા કાર્ય તરફ દષ્ટિ ફેરવીશું તો શરૂઆતમાં આવકાર દેનારી કમિટીના પ્રમુખ રા. રા. કૃતેહભાઈ અમીચંદ હવેરીએ સન્માર આપનાં કોન્ડર-સનેા હેતુ તથા તે દરમિયાન બરવાની આવશ્યકતા સમજાવી તેમાં થતા હરાવો અમલમાં મૂકવા શ્રેતાઓનું લક્ષ ખેંચ્યું હતું. ત્યારબાદ વડોદરાના નામદાર ગાયકવાડ સરકારે સર સયાજીરાવ સેનાખાસ ખેલ સમશેર બહાદુરે જણાવ્યું કે “ તમારા જન્મન વર્ગ પૈકીનો ઘણો ભાગ વેપારી છે, અને પરમેશ્વરે તમને જે કંઈ સંપત્તિ આપી હોય તેનો સદ ઉપયોગ કરી સંસારમાં પોતાની અને સર્વની સારી રીતે ઉત્તતિ થાય તેમ કરવું જોઈએ. તમે આ સમ્મારંભમાં દરેક વિષય ઉપર શાંતતા અને સારી સમજ થી હરાવ કરશો. અને તે ઠસવો સંસાર વ્યવહારમાં અમલમાં પણ લાવશો. ” આ પ્રમાણે તેઓ શ્રીએ કિમતી સુચના કરવા બાદ પ્રમુખે પોતાના વિચારો જણાવ્યા હતા.

રાય ખડાદુર બુદ્ધિસિંગજી દુધેડીયા.

પ્રમુખ રાય બુદ્ધિસિંગજી દુધેડીયા અંજીમગંજ (મુશીદાબાદ) ના વત્નિ અને મોટા જહાંગીરદારછે. તેમની જન્મ તિથિ અને ઉદાર ઇતિહાસ કહેવા કરતાં તેના વિચારો તેમના સદ્ગુણનું ઉચું સ્વરૂપ ખતાવી અ.પેછે. અને તેથી તે તરફ દષ્ટિ કરીશું તો આપણને ઘણું જાણવાનું મળી આવશે. ફરીને કરો તે તેમનું પ્રથમ સિદ્ધાંત હતું અને તેથી તેમણે જણાવેલું કે, “ આપણે જે કામ શરૂ કરેલ છે તે એક વખતે સંપૂર્ણ ન થાય તો નિરાશ થઈ બેસી ન રહેતાં ફરી પ્રયત્ન કરો, ત્રીજી વખત કરો અને તે રીતે જ્યાં સુધી તે બિચ કામ પુર્ણ ન કરી શકીએ ત્યાંસુધી તે માટે પ્રયત્ન શરૂ રાખીશું તો તે સંપૂર્ણ ફતેહમંદ બેવાશે. લાંબા વખતથી આપણામાં સ્વાર્થ સાધવાની ખૂરી ટેવ પડી ગઈ છે તે ધીમે ધીમે દૂર કરીને શાંધનું હિત કેવી રીતે થાય તે વિચાર કરવો જોઈએ.

દરેક રસ્તા સાફ નથી, દરેક કુલ કાંટા વિનાનાં હોતાં નથી, જેમ આપણા રસ્તામાં ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, ઈર્ષ્યા, દ્વેષ, કલહ, મીઠ્યાભિમાન, કુસંપ વગેરે પ્રકૃતિવાળા લૂટારા બહુજ મળશે. કે જે નાથી બચીને ચાલવું અને તેને સન માર્ગે લઈ જવા તે ખરા જઘનનું મુખ્ય કર્તવ્ય છે અને તે કામ સંપ અને ઐક્યતાથીજ બની શકે છે. આ દુનિયા પલ્લુ પરસ્પની સ્હાયતાથી ચાલે છે, એ પ્રમાણે આ સમાજ એક પુરૂષ છે અને ભરતખંડમાં વસ્તા દરેક જૈન તેનાં અંગોપાંગ છે અને તેથી સૌએ પોતાનું કામ બબવી તેને પુષ્ટ કરવાનું છે. અને તે રીતે કોન્ફરન્સની તમામ ફતેહ સંપ ઉપર આધાર રાખે છે, મોટાઓએ મોટી ધીરજ રાખવી રાખવી જોઈએ તે પ્રમાણે કોન્ફરન્સમાં માન ઓછું કે વધારે મળે, પોતાની મરજીના સ્વાસ્થ પાસ થાય કે ન થાય, તે માટે બીલકુલ નાખુશ થવું નહિ. મોટા નાના કે ધનવાન ગરીબનો કરો ભેદ રાખવો નહિ, પરંતુ ઉલટા ધનવાને ધનથી, વિદ્વાનને વિદ્યાથી અને શક્તિવાને શારિરિકશ્ર

મથી કૅન્કર-સના કામમાં મદદમાર થવું.” આ ઉપરાંત તેમની સૂચના વ્યવહારિકની સાથેજ ધાર્મિક શિક્ષણ દેવા માટે તથા સ્ત્રી શિક્ષણની જરૂરીઆત અને વાંચનમાળા તૈયાર કરવાની સૂચના વગેરે વિચારો તરફ દષ્ટિ ફેરવતાં તેમના જીવનમાં હુપાએલા સદગુણના ક્રિયા અભ્યાસ પાઠ શીખવાના મળી આવે છે,

ઠરાવોનું સ્વરૂપ.

વડોદરા કૅન્કર-સમાં પસાર થએલા ઠરાવોમાં કેટલાક મુખ્યના ઠરાવોને અનુસરતા હતા. ત્યારે જોકે તેમાં અનુકુળ સુધારો વધારો કરવામાં આવ્યો હતો. તોપણ તે દરવર્ષ વધારે આબાદ રૂપમાં મૂકતાં છેવટ ભાવનગરની કૅન્કર-સમાં પસાર કરાવવા માટે જે ખરડો તૈયાર થયો છે તે અમારા વાંચનાર માટે રજુ કરેલ હોવાથી તેવા ઠરાવને ફરી ફરી પ્રગટ કરી વાંચનારને કંટાળો આપવાને દુરસ્ત ન પારતાં તેમાં જે નવા વિચારો મુકાયા હોય તે તરફ લક્ષ ખેંચીશું. તો તેમાં સૌથી વધારે આનંદ યુક્ત ઠરાવ આમલા વર્ષમાં કૅન્કર-સના ઠરાવો અમલમાં મૂકાવવાના કામમાં મુનિ મહારાજોએ જે પ્રસંશા પાત્ર પ્રયાસ કર્યો તેનો ઉપકાર માનવાનો હતો.

આ ઉપરાંત કૅન્કર-સ ઓછા ખર્ચે ભરાય શકે તેમ સંગવડ કરવા તે પછીથી ડેલીગેટોની રૂ. બે ફિ રાખવામાં આવી હતી અને જૈન સમુદાયમાં સંપત્તિ વૃદ્ધિ થાય તેવા ચત્ન કરવા વિચારવામાં આવ્યું હતું. તથા પ્રાચિન શોધ ખોળ કરવાની જરૂરીઆતનો નવો ઠરાવ સ્વીકાર્યો હતો.

સંખ્યાવત

આપણે મુખ્ય માટે જોઈ ગયા તેમ વડોદરા પણ મુખ્ય જેટલે આથો નહિ પરંતુ સારી રીતે ફાંડને વધારવા શક્તિવાન થયું હતું, કે જેમાં મુખ્ય લેટ પ્રમુખ તરફથી રૂ. ૫૦૦૦ ની જાહેર કરવામાં આવી હતી ત્યારે નામદાર ગાયકવાડ સરકારે રૂ. એકહજાર અને બારી પરમુરજી મળી તેનો સરવાળો દશહજાર રૂાના થયો હતો.

ત્રેજ્યુએટ એસોશીએસન.

આ ઉપરાંત મી.ઢઢાના પ્રમુખપણા નીચે જૈન ત્રેજ્યુએટ એસોશીએસન સ્થાપી તેમાં નીચે પ્રમાણે ઠરાવ કર્યા હતા.

૧ હિંદના સઘળા રવેતાંખર જઈન ત્રેજ્યુએટોનું એક મંરણ કોનફરંસના સંબંધમાં ઉભું કરીતેનું નામ “ જઈન રવેતાંખર ત્રેજ્યુએટસ એસોસીએશન ” રાખવામાં આવેછે, તેના પ્રમુખ તેરીકે મિ. ગુલાબચંદજી ઢઢા એ. એમ. ઉપપ્રમુખ ડો. બાળાભાઈ મગનલાલ એલ. એમ. એન્ડ એસ. અને સેક્રટરી મિ. મોતીચંદ ગીરધરલાલ કાપડીયા બી. એ. એલ. એલ. બી. ને નીમવામાં આવ્યા છે.

૨ કોનફરંસના હેતુઓ પાર પાડવા માટે દરેક પ્રયત્ન કરવો.

૩ કોનફરંસ તરફથી મિ. ઢઢાના તંત્રીપણા નીચે નીકળનાર મેજેશન (માસીક)માં દરેકે ધારમિક તેમજ સામાજિક વિષયો લખવા.

૪ પાંચ વર્ષ તથા તે ઉપરની મુદતના ત્રેજ્યુએટોએ કોનફરંસના નિલાવ માટે વાર્ષીક લવાજમ રૂ. ૪ આપવું.

૫ પાંચ વર્ષની મુદતની અંદરના ત્રેજ્યુએટોએ વાર્ષીક લવાજમ રૂ. ૨ આપવું.

૬ એસોસીએશનના દરેક સભાસદને કોનફરંસ તરફનું માસિક વગર લવાજમે મોકલવા કોનફરંસનાજ સેક્રેટરીને વિનંતી કરવી.

૭ આ ત્રેજ્યુએટ મંડળમાં બારીસ્ટરો, હાઇકોર્ટ્સલીડરો અને ડીસ્ટ્રીક્ટ પ્લીડરોને પણ દાખલ કરવા.

કોનફરંસ પછી થએલાં ભાષણોમાં મુનિમહારાજ શ્રી આચાર્ય કમળ વિજયજી સુરીમહારાજ તથા મુનિશ્રી વિનય વિજયજીએ કરેલો ઉપદેશ બહુ અસરકારક થવા ઉપરાંત ભવિષ્યને માટે ઘડો આપનાર થઈ પડ્યો હતો. વળી પુનાના કેસરી પત્રના અધિપતી મી. બાળગંગાધર બલકે જઈન ધર્મની મહતા માટે રજુ કરેલાં વિચારો તથા મી. બીરચંદ રાઘવજી પેઠે પરદેશ ગમન કરી જઈન ધર્મને ઉપદેશ આપનાર બીજા તયાર થાયા તેમ સૂચના કરી અહીંસાના પ્રસાર માટે મૂખ્ય માન જઈન ધર્મને આપ્યું હતું.

એને ભાતના નાગર છતાં વિચારમાં જઇન, જુનાગઢવાળા મી. લાલ-
શંકર લક્ષ્મિશંકરે જીવદયા માટે કયા ધોરણે કામ લેવું તે સમ-
જવતાં હાલમાં થતી ધર્મને નામે, ખોરાક માટે, શિકારના શોખની
તૃપ્તિ અર્થે, ફેશન સાડ અને સાયન્સ નિમિત્તે જીવહિંસાના
બેવાતા ભેદ સમજાવી અટકાવવાના ઉપાયો મુચ્ચ્યા હતા.

શ્રીમંત યુવરાજ ફતેહસિંગરાવે ખાસ સૂચના કરી કે “ દરેક
કોન્ફરન્સે કંઈ કંઈ મુશ્કેલી દુર કર્યાની અને ભવિષ્યના સુધારા વધારાના
રસ્તા કર્યાની પોતાને દરેકને નોંધ લીધાનું પણ જોઈ શકીશું. ”

છેલ્લે કોન્ફરન્સના જનરલ સેક્રેટરીઓ તરફનો અનુભવ શેઠ
લાલભાઈ દલપતભાઈએ રજુ કરતાં ચાલતા બંધારણમાં સુધારા
વધારાની ભવિષ્ય માટે જરૂર સ્વીકારી. કામ નવું અને ઘણું હોવા
સળબ દરેક જઈનલાઈઓને બનતી મદદ કરવા ભલામણ કરી.
સુકૃત ભંડારની યોજના અમલમાં લાવવાના લાભ સમજાવ્યા હતા.
કોન્ફરન્સના મોટા ખર્ચ માટે બોલતાં જણાવ્યું કે કોન્ફરન્સને આપણે
કાયમી કરવી છે. તો પરાણને જેમ બેચાર દિવસ માટે રોકવા મીઠાં
ભોજન પીરસાયછે તેમ ન કરતાં તેને ઘરના માણસ પેટે નિત્યના
ખોરાકથી કાયમી કરવી જોઈએ. વળી કોન્ફરન્સને પૈસાની મદદ
મળશે પરંતુ જો સંપ નહિ હોયતો આપણે કોન્ફરન્સને નિભાવી
શકવાના નથી. કારણ પૈસાની મદદ કરતાં પણ વધુ જરૂર સંપની
છે. તે ખાતર આપણે દરેકે ઝીંઘીઝીંઘી બાળતોનો મત ભેદ દૂર
કરી એકજ મુદ્દા ઉપર આવવું જોઈએ. ડેલીગેટો બેહુબર ભેગા થઈ
હકીકત સાંભળી જાયછે તેની અસર કમતીમાં કમતી પાંચહુબર
માણસો ઉપર થયા વગર રહેતી નથી એ અસર કાંઈ નાની સુની
નથી. ડેલીગેટોના પ્રમાણની હદથી હું વિરૂદ્ધ છું. હું ઇચ્છુ છું કે હું
એવું કોન્ફરન્સ બેવા ભાગ્યશાળી થાઉં કે તેમાં કમીમાં કમી દશ
હુબર જઈનલાઈઓ ભેગા થયા હોય. પણ તે સાથે આવું ખર્ચ કમી
થાય તે હું ઇચ્છુ છું. કે જેથી કોન્ફરન્સ આપણને બોલા રૂપ
મર્થ ન પડે.

કેટલાક સારા શ્રદ્ધસ્થો એવો અભિપ્રાય ધરાવે છે કે ગમે તેટલી માયાગ્રીક કરો છો. પણ થાય છે શું ? માટે અમે તો એ પસંદ કરતા નથી. તેવા મહેરબાનોને મારો જવાબ એ છે કે તેટલા માટે પ્રયત્ન બંધ કરવો તે આપણને ઊચીત નથી તમારા ઘરનો માણસ તમારા વિચારથી ફેર વર્તે છે તો તેને શું તમે છોડી દો છો ? ના, ત્યારે આ પણા ખીજા ભાઈઓ પ્રત્યે પણ તેમ વર્તો.

વડોદ્રા અને પાટણ વચ્ચે.

વડોદ્રા ખાતે ઉપર પ્રમાણે કાર્ય થવા પછી તથા ઉત્સાહમાં આગળ વધવા પછી ત્યાંની ફતેહથી ખુશી થઇ પાટણખાતે કોન્ફરન્સ લાવવાને ત્યાંના વત્તિ શેઠ પુનમચંદ કરમચંદે માગણી કરી અને તે મંજૂર થવાથી ચોથો મેળાવડો પાટણ લાવવાને ઠર્યો અને તેથી મુદત દરમિયાન જાગૃત્તિ જાળવી રાખવાનું કામ કોન્ફરન્સની કાયમી એક્ઝિસ તથા ચાર જનરલ સેક્રેટરી ઉપર આવી રહ્યું. જેથી ચારે જનરલ સેક્રેટરીને પોતપોતાના કામને માટે પ્રથમ કરેલ ગોઠવણમાં ફેરફાર કરી દરેકને પોતપોતાના પ્રાંત માટે દરેક ખાતાની દેખરેખ રાખવા ઠરાવ્યું. અને પ્રેવીન્શીયલ સેક્રેટરીમાં વધારો કરી માળવા, રંગુન, સોલાપુર, બેંગલોર, નીઝામહેદ્રાબાદ, પુના, સુરત, બાલાપુર, અને લાહોર માટે અમુક નવી નેમનોંક કરી. દરેક જુદા જુદા પ્રાંત માટે અનુકુળ જણાતું અર્થ કરવામાં આવ્યું હતું. કે જે થવા પછી વર્ષ આખરે દરેક ખાતામાંથી અર્થ જતાં. રૂ. એકલાખ જેટલી રકમ ખાતી પ્રાંત વધી હતી.

વર્ષ દરમિયાન આરીતે ચાલુ કાર્ય થવા ઉપરાંત મુંબઈખાતે નવી બોર્ડીંગ સ્થાપવા માટે રૂ. ૭૫૦૦૦ પંચોતેરહજાર શેઠ ગોકળ ભાઈ મૂળચંદે અને રૂ. ૨૫૦૦૦ પંચીશહજાર કોન્ફરન્સે આપવા નક્કી થયું હતું. પરંતુ જ્યારે તે કબજાતનો અમલ અદાપી થયેલો ત્યારે શકાતો નથી ત્યારે આનંદ કરતાં ખેદ બેવડો વધી જાય છે. તેથી શેઠ ગોકળભાઈ ગુજરી જવા માટે ખેદ દર્શાવવા પછી આશા

રાય બહાદુર સીતાબચંદ નાહર.
 પાંચમી શ્વેનાશ્વર કોન્ફરન્સના પ્રેસીડન્ટ.
 અમદાવાદ.

રહેછે કે તેમના પુત્રરત્ન તે કાર્ય હાર પાડશે કેમકે હાલમાં રાખ-
વામાં આવેલ મકાનની અપૂર્ણતા કાર્યને અધવચ્ચે લટકાવે છે.

પ્રાંતિક કોન્ફરન્સ.

આ ઉપરાંત બહુ અગત્યનું કાર્ય વર્ષ દરમિયાન પ્રાંતિક કોન્ફ-
રન્સના મેળાવડા થવા સંબંધેનું થયું હતું. આવા મેળાવડામાં
એક દક્ષિણમાં અમલનેર ખાતે અને બીજો, ઉત્તર ગુજરાત માટે પે
થાપુરમાં થયા હતા. અને તેમાં પેથાપુરના મેળાવડા પ્રસંગે અમ
દાવાદમાં જઈને બોર્ડીંગ ખોલવા ફંડ થયું હતું કે જે બીજાના શુભ
ફળરૂપે શેઠ લલુભાઈ રાયભાઈ જઈને બોર્ડીંગ મજબુત પાયાઉપર
એક લાખની માત્રા સંખ્યાવતથી સ્થાપીત થવા પામી છે.

પાટણ કોન્ફરન્સ.

આપણે અગાઉ જોઈ ગયા કે પાટણ ખાતે કોન્ફરન્સ લઈ જ
વાનું બીડું ત્યાંના વલ્લિ ખાનદાન કુટુંબના નબીરા શેઠ પુનમચંદ
કરમચંદે જડાવ્યું હતું. અને તેથી તેને ફતેહમંદ રીતે પાર ઉત
રવાને તેમણે મકાનો અને તન મન તથા ધનના મોટા ભોગે રાત્રી દિવસ
શ્રમ શરૂ રાખ્યો હતો. તથા શ્રીસંઘે મળી આવકાર દેનારી કમિટિના
પ્રમુખ તરીકે તેઓશ્રીને પસંદ કર્યા હતા. જ્યારે નગરશેઠ હેમચંદ
વસ્તાચંદને જનરલ સેક્રેટરી અને રતનચંદ વસ્તાચંદને ચીફ સેક્રે
ટરી નેમવામાં આવ્યા હતા. તથા કોન્ફરન્સના પ્રમુખ તરીકે શેઠ
વીરચંદભાઈ દીપચંદ સી. આઈ. ઇ. અને જે. પી. ને સ્વીકારવા
વિનંતી કરી નકી કર્યું.

શેઠ વીરચંદભાઈ દીપચંદ

શેઠ વીરચંદભાઈ જ્ઞાતે વીશાશ્રીમાળી અમદાવાદ તાબે સાણંદ
તાલુકાના ગોધાવીગામના વલ્લિ છે. તેમનો જન્મ સન. ૧૮૮૬માં
થયેલો તેમણે બચપણમાં ધાર્મિક અભ્યાસ કરવા પછી સતર
વર્ષની ઉંમરે ગુજરાતી તથા અંગ્રેજી અભ્યાસની અમદાવાદમાં જઈ
શરૂઆત કરી. તેમના બાળજીવનમાંથીએ શીખવાનું છે કે તેની

મુખ સ્થિતિ નરમ છતાં હિમત અને દૃઢતાથી સંવત. ૧૮૫૭માં
 રૂ. ૨૪માં નોકર રહી તે પછી બુદ્ધિગણે અને અમદાવાદના શેઠની
 પ્રીતિથી વેપારમાં આગળ વધ્યા અને તે રીતે દીર્ઘદર્ષીપણાથી અત્યારે
 લક્ષ્યાધીપતી થવા ભાગ્યશાળી થયા છે કે જે પેદાએશ મુખ્યત્વે
 શેર અને મીલના વેપારને આભારી છે.

આ પ્રમાણે તેઓ આગળ વધવા પામ્યા તે સાથે તેમની ઉદારતા
 વખાણવા લાયક છે. શા. વીરચંદ્ર રાઘવજીને અમેરીકા મોકલવામાં
 અને કેળવણીના કામમાં સારી સખાવત કરી છે. તેમના વિચારો
 તેમના સહયુગીની અછી છાપ રજૂ કરે છે. તેમનું ભાષણ ઘણું મહત્ત્વ-
 ત્વાવાળું હતું અને દરેક વિષય ઉપર બહુ સારા વિચારો રજૂ
 કર્યા હતા. છેવટ પંચાયતથી કળ્યા પતાવવાના ધોરણની શરૂઆત
 કરવા લક્ષમણ કરી જણાવ્યું કે અગાઉના વખતની આપણી શક્તિ
 આપણું ગૌરવ, આપણી જાહેરાતોની ઐક્ય અને ધર્મની શ્રેષ્ઠતા
 વિશેષજ્ઞાણ કરો. આપણો ધર્મ તેનો તેજ છે, સિદ્ધાંતો તેનાં તેજ
 છે, ફક્ત આપણે આપણું કર્તવ્ય ભુલ્યા છીએ. અને તેનું આ પરિ-
 જ્ઞામ છે. પરંતુ હવે જ્યારે તે પરિજ્ઞામના કારણે અને ઉપાયો
 આપણને સૂચવવામાં આવ્યા છે. માટે બધાએ એકજ દૃઢતા અને
 નિયમથી પ્રયાસ કરીને પુરૂષાર્થ કરવો.”

ચોથી કોન્ફરન્સમાં થયેલા ઠરાવો તરફ દૃષ્ટિ કરી શું ત્યારે
 અંદર અંદરના કળ્યા પતાવવા માટે લવાદથી કામ લેવા, જઈને
 લક્ષ વિધિ શરૂ કરવા, અને યુનિવર્સિટીમાં જઈને સાહિત્ય
 હાખલ કરવાના ઠરાવ નવા હતા.

આ કોન્ફરન્સ વખતે મુનિગણુમા મહારાજ શ્રી પ્રવર્તક કાંતિ
 વિજયજી. તથા તેમના શિષ્ય ચતુરવિજયજી, મહારાજ વગેરે હતા.

જ્ઞાના ભોનિધિ પ્રદર્શન

વડોદરામાં લાક્ષણીક પ્રદર્શન ભરવામાં આવેલું ત્યારે અત્રે જ્ઞાનાં
 ભોનિધિ પ્રદર્શન ભરવામાં આવેલ હતું, એટલે તેમાં પ્રાચિન ગ્રંથો
 કાગળની મખમલની પેટીઓ, સાળુ, મીણખતી, કાતર કામના ન

મુના, શાલો અને કાપડના નમુના હતા, સદરહુ પ્રદર્શન વડોદ્રાનાં
અમાત્ય રામેશચંદ્ર દતે ખુલ્લું મૂક્યું હતું.

પહેલી મહિલા પરિષદ.

પાટણ પોતાના કાર્યમાં નવો વધારો કર્યો તે મહિલા પરિષદની
શરૂઆત કરવાનો હતો, કે જેનું પ્રમુખ સ્થાન મી. ઢઢાનાં માતુશ્રીને
આપવામાં આવેલ અને સ્ત્રીઓએ બારસોની મોટી સંખ્યામાં હાજરી
આપી હતી, જેમાં સ્ત્રી વક્તાઓએ લાખણો આપવા પછી નીચેના
ઠરાવો પસાર થયા હતા.

૧ જળન બાનુઓએ ધાર્મિક, વ્યવહારિક તથા હુન્નર કળાની કે
ળવણી લેવી.

૨ જળન જ્ઞાતોમાં સંસારિક હાનીકારક રીવાજો આલેછે, તે
દૂર કરવા.

૩ જળન કોનફરંસે જળન બાનુઓની ઉન્નતિ માટે જે ઠરાવો
કર્યા તે માટે આભાર માનવામાં આવેછે.

૪ જળન બાનુઓની આજે મળેલી આ સભા આ સંમારંભનું
નામ પહેલી જળન મહિલા પરિષદ રાખેછે.

૫ ખીજી જળન મહિલા પરિષદની બેઠક અમદાવાદ ખાતે પાં
ચમી જળન કોનફરંસ ભરાય તે પ્રસંગે ભરવાનો ઠરાવ કરવામાં આવેછે

૬ આ ઠરાવો કોનફરંસ ઉપર મોકલી આપી તેઓ જે પ્રયાસ
કરેછે. તેમાં યથા શક્તિ મદદ આપવી.

છેલ્લે પાંચમી કોનફરંસ અમદાવાદ અને છઠ્ઠી લાવનગર ભરવા
ઠરાવ કરી તથા વ્યવસ્થા માટે ત્રણ આસિસ્ટન્ટ જનરલ સેક્રેટરીની
નેમનોક કરી મેળાવડો વીસજન થયો હતો. જ્યારે પાટણખાતે
દરેક ખાતામાં મળી રૂ. ૧૩૬૪૩-૫-૨નું ફંડ થવા પામ્યું હતું.

પાટણ પછી અમદાવાદ સર્વે મળે તે દરમિયાન મારવાડમાં
ફોલોધીખાતે રજપુતાના પ્રાંતિક કોનફરંસ ભરવામાં આવી હતી.
ત્યારે સુકુત ભંઠાર શરૂ ન થવાની ફરીઆદ આલુ રહેવા પામી હતી.

અને હિસાબ તપાસવા માટે એક માણસ મોકલી શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.

કોન્ફરન્સ ઓફિસના હસ્તકનાં દરેક ફંડોમાંથી જનરલ સેક્રેટરીઓએ જરૂર જોયું બર્થ કર્યું હતું જે જતાં વર્ષ આખરે નીચે પ્રમાણે દરેકમાં પ્રાંત રહી હતી. કોન્ફરન્સ નીભાવ ફંડ રૂ. ૮૮૬૫ જીર્ણ પુસ્તકોદ્ધાર ખાતે રૂ. ૧૭૨૭૦ જીર્ણમંદિરોદ્ધાર ખાતે રૂ. ૬૨૬૩ શ્રી નિરાશ્રીત ફંડખાતે રૂ. ૧૫૮૬૭ શ્રીજીવ દયા ખાતે રૂ. ૧૧૪૦૧ શ્રી કેળવણીખાતામાં રૂ. ૪૬૧૬ શ્રી ધાર્મિક હિસાબ તપાસણી ખાતે રૂ. ૨૧૩ શ્રી સુકૃત ભંડારખાતે રૂ. ૧૪૬૩.

પાંચમી કોન્ફરન્સ અમદાવાદમાં

ગુજરાતની પ્રાચિન રાજધાની પાટણમાંથી કોન્ફરન્સે નવી રાજધાની અમદાવાદમાં ગમન કર્યું અને તેથી પ્રથમ આવકાર દેનારી કમિટિના પ્રમુખ તરીકે નગરશેઠ ચીમનભાઈ લાલભાઈને નીમી કાર્ય આગળ વધારતાં પાંચમી કોન્ફરન્સ માટે તા. ૧૬ મી ફેબ્રુઆરી સન. ૧૯૦૭, ૧૯૬૩ના ફાગણ શુદ્ધી. ૪દિવસ નક્કી કરી પ્રમુખ તરીકે રાયબહાદુર બાબુ સિતાપચંદજી નહારને પસંદ કરવામાં આવ્યા.

રાય બહાદુર સિતાપચંદજીનહાર.

તેઓ જાતે ઓશવાળ અને મુળ ક્ષત્રિય વંશના છે. કે જે વંશનો સ્થાપનાર મુંળ પરમાર હતા. અને ત્યારથીજ ઉતરોતર દરેક વંશજે ધર્મકાર્ય તથા સંખાવતમાં મુળથીજ આગળ પડતો ભાલ લેતા આવ્યા છે. બાબુ સિતાપચંદજીનો જન્મ સન. ૧૮૪૭માં થયો અને તેમના માતૃશ્રી કેળવાયેલ હોવાથી બચપણથીજ તેણે પોતાના પુત્રને વિદ્યા દેવીના આશ્રીત કર્યા. અને તેથી ઉરદુ હિંદી અને બંગાળી ભાષાનો અભ્યાસ કરી વેપાર વ્યવહારમાં જોડાયા. શરૂઆતથી તેમનું દીલ બહુ ઉદાર હતું અને તેથી પોતાનું જલદી ન પતી શકે તેવું લેણું માફ કરવા ઉપરાંત. ૧૮૭૩-૭૪ના બંગાળના ક્રુષ્કાળ વખતે સારી

મંદક કરી હુતી કે જે ઉદારતાથી ખુશીયમ્ નામદાર સરકારે તેમને રાય બહાદુરનો માનવંતો ખીતાબ આપ્યો. તેમની ઉદારતાના નમુના તરીકે આ ઊપરાંત ધર્મશાળાઓ, જઈન મદિરો, અનગ્રહો. વગેરે અનેક હસ્તી ધરાવેછે, આ સમજા કરતાં વધારે સંતોષનુ કારણએ છે કે તેમને ચારપુત્રો વગેરે સંતનીએ તેને ગર્ભ શ્રીમંત છતાં કેળવણીમાં બહુ આગળ વધાર્યાછે કે જે ધોરણ ખાસ વડો લેવા જોગછે.

અમદાવાદ કેાંનક્રંસમાં ડેલીગેટ, ૨૬૪૨ વીઝીટર ૮૭૬ સ્ત્રી વીઝીટર ૧૪૯૯ આવેલાં ત્યારે કુલ ટિકિટો ૬૪૭૭ આપવામાં આવી હતી. અને કુંડમાંથી ખર્ચ જતાં વધારાની રકમ જઈન બોર્ડીંગમાં આપી દેવાને નકી કરવામાં આવ્યું હતું.

કેાંનક્રંસના કાર્યની શરૂઆતમાં આવકાર દેનારી કમિટિના પ્રમુખનું ભાષણ અમદાવાદનો ઇતિહાસ રજુ કરવા સાથે કેાંનક્રંસથી થએલ લાભ માટે સારો અનુભવ રજુ કરતું હતું જ્યારે પ્રમુખ સીતાપચંદજીનહારના ભાષણમાં પણ તેમણે ઘણી સુચના કરી હતી કે જેમાં ધાર્મિક વાચનમાળાની જરૂર, સેન્ટ્રલ જઈન કોલેજની આવશ્યકતા, શિષ્ય શિક્ષણની જરૂરીઆત, શ્રીસંઘએક સ્થાપવા જઈનલો દાખલ કરવા જઈન પર્ચોમાં છુટીની જરૂર, વગેરે નવા અગત્યના વિષયો અને તેની શરૂઆત થવાની આવશ્યકતા માટે દલીલસર લક્ષ્ય ખેંચ્યું હતું. જ્યારે ત્રણે દિવસમાં પસાર થએલા ડરાવોમાં અગાઉની કેાંનક્રંસનું અનુકરણ હતું.

મહિલા પરિષદમાં સંખ્યાવત.

અમદાવાદે પ્રદર્શન ભરવા જરૂર વિચારી નહતી ત્યારે ખીજી મહિલા પરિષદ શેઠાણી ગ્રંગાર બાઈ તે શેઠ જેસીંગલાઈ હઠીસિંગના પત્નિના પ્રમુખ પણા નીચે ભરવામાં આવી હતી. જેમાં બેન અનુસુયા સારાભાઈ મગનભાઈએ સેક્રેટરી તરીકે ઉમદા સેવા બજાવી હતી. પરિષદમાં થએલા ભાષણની અસર એટલી તો સચોટ થવા પામી કે ત્યાં મહિલા પરિષદમાં કુંડ ઉઘાડીનો રૂ. પાંચ હજાર તેમાં ભરાયા હતા જ્યારે નીચે પ્રમાણે ઠરાવો પસાર કરવામાં આવ્યા હતા

ઠરાવ-પહેલો-કેળવણી—સૌ જાતિની સંપૂર્ણ ઉન્નતિ અર્થે આપણી બાળાઓને ધાર્મિક, નૈતિક, માનસિક, અને શારિરીક કેળવણી ઉત્તમ પ્રકારની મળે તથા મોટી વયની સ્ત્રીઓને યોગ્ય ઔષોગિક અને ધાર્મિક શિક્ષણ અપાય તેવી સંસ્થાઓ સ્થાપવાની આ મહિલા પરિષદ આશયક્તા સ્વીકારે છે.

ઠરાવ બીજો-સ્ત્રીનાં કર્તવ્ય—પતિ, વડીલો, બાળકો, સ્નેહી સંબંધીઓ, અને દાસજન પ્રતિ પોતાનાં કર્તવ્યો કરજો સ્ત્રી સમજતી થાય એવા પ્રકારનો ઉત્તમબોધ અપાય તેવી ગોઠવણ કરવાની આવશ્યકતા આ પરિષદ સ્વીકારે છે.

ઠરાવ ત્રીજો હાનીકારક રીવાજ—બાળલગ્ન, ૨૩વું ફૂટવું વગેરે હાનીકારક રીવાજોથી આપણી સાંસારિક સ્થિતિ ઘણી શોચનીય થઇ છે તે રીવાજની અયોગ્યતા દર્શાવી તેને ઝડમૂળથી દૂર કરવાને આ પરિષદ આગ્રહ કરે છે.

છેલ્લે છઠ્ઠી કોન્ફરન્સ તથા ત્રીજી મહિલા પરિષદ ભાવનગર લાવવાના નિમંત્રણનો સ્વીકાર કરી સૌ વિસરજન થયા હતા. કે જે પછીના ગયા પદાર થએલા વર્ષમાં મારવાડામાં ગોલવાડ પ્રાંતિક કોન્ફરન્સ ભરવામાં આવી હતી. અને છઠ્ઠી કોન્ફરન્સ માટે ભાવનગર તરફ લોક દષ્ટિ ખેંચાઈ રહી હતી.

શેઠ વીરચંદ દીપચંદ, સી. આર્જ. ઇ., જે. પી.

ચાથી શ્વેનામ્બર કોન્ફરન્સના પ્રેસીડન્ટ.

પાટણ.

કોન્કરન્સનો દૂત.

વિભાગ ૨ જો.

કોન્કરન્સને જોતજોતામાં પાંચ વર્ષ પૂરાં થયાં અને છઠ્ઠા વર્ષનો જન્મોત્સવ ભાવનમરને ઉજવવા પ્રસંગ આવ્યો ત્યારે કોન્કરન્સનું અપભ્રંશ કાવ્યુંબેચું મટી ગયું છે. પાંચ વર્ષે બાળકને ફરજિયાત નિશાળે જવું જોઈએ છે. પરવાના પગ પાંચ દિવસ રાતા કહેવાય છે. અને તે રીતે હવે કોન્કરન્સને વાતો કરવાનો વખત વહી જવો જોઈએ છીએ. તેવે પ્રસંગે આપણે પાંચ વર્ષના કાર્ય તરફ નજર ફેરવીશું તો, જો કે ઘણાં ખાતાંઓ ખુલ્યાં છે, પાઠશાળાઓ સ્થપાણી છે. જીર્ણોદ્ધાર, અંધશ્લેષન, જગેરે થએલ છે લોકમત કેળવતો જાય છે સ્વામીમંદિર જોવાય છે પરંતુ તેજ વખતે તે કાર્યોમાં સંગીતતત્વ બહુ ઓછે અંશે જોવામાં આવે છે અને તેથીજ હજી વિચાર અને આચારને અવકાશ બહુજ છે તેમ કહેવાય છે.

સંસાર સુધારો અને રીતિ રીવાજોમાં ગિર્જીવ સુધારો થવા પામેલ છે અને ને પણ વાચા કરતાં હાર્ષા અનેકા જણાએલ જોવાય છે. આટલા માટે સંસાર સુધારો કે જેની પ્રથમ જરૂર છે તેના માટે જુદી જુદી જ્ઞાતિઓએ પ્રાંતિક કોન્કરન્સ પેઠે મળી કોન્કરન્સના ઠરાવોને અમલમાં મૂકવા જોઈએ છીએ. પ્રાંતિક કોન્કરન્સનું સંમેલન તેતે પ્રાંત માટે વધારે જાગૃતિ કરે છે. લોક મત વધારે કેળવે છે. પોતાના પ્રાંતને જરૂરના વિષય તરફ વિશેષ વિચાર કરી શકે છે. અને તેજ પ્રમાણે જ્ઞાતિનું સંમેલન પોતપોતાની જ્ઞાતિમાં જણાતા કુરીવાજોને ફરજિયાત અટકાવી શકે છે. કે જે અને પેલા મેળાવણ કોન્કરન્સના મૂખ્ય ટેકા રૂપ અને તેના કાર્ય

ને સરલ કરવામાં અગત્યના સાધન રૂપ છે તેમાં કોઈથી ના કહી શકાશે નહિ. ભૂવિખ્યને માટે જરૂરના આટલા વિચારો તરફ લક્ષ્ય રાખી વાંચનારને ભાવનગર તરફ લઈ જઈશું.

ભાવનગર

ભાવનગર કાઠિયાવાડમાં પહેલા વર્ગનું અને જાણીતું રાજ્ય છે. શહેર ભાવનગર, ખંભાતના અખાતને છેડે દરિયા કિનારે આવેલ હોવાથી અને ત્યાંથી દેશવે કાઠિયાવાડમાં તેમજ ગુજરાતમાં જુદા જુદા ક્ષેત્રોમાં સર્વત્ર પ્રસરતી હોવાથી તે સ્ટેશન તેમજ બંદર હોવા સમગ્ર વેપારમાં આબાદ અને દમામદાર છે. સદરહુ શહેર પ્રથમના મહારાજ ભાવસિંહજીએ સન ૧૭૨૩ માં ખાડીની સુંદરતા અને અનુકૂળતા વિચારી વસાવ્યું હતું અને ત્યારથી અનુક્રમે તે આબાદ થતું આવ્યું છે. કેમકે આ શહેર વસાવવાની સાથે જ ગોહેલવંશ (આ રાજના વંશની ઓળખ છે) ની ગાદી શીડોરથી તુર્ત અતરે લાવીને ભાવનગર રાજધાનીના શહેર તરીકે મુકરર કરવાથી તેમજ વ્યાપારની બહોળી છુટ તથા સગવડ કરી આપવાથી જોત જોતમાં આ શહેર બહોળી વસ્તી સાથે કાઠિયાવાડમાં પ્રથમ પંકિતમાં મૂકાયું છે અને રાજ્ય વ્યવસ્થા નમુનેદાર, તેમજ અનુકરણીય બનેલ છે. આ રાજ્યને અંગ્રેજ સરકાર સાથે પ્રથમથીજ બહુ મારો સંબંધ છે, કેમકે અંગ્રેજ સરકારનો હિંદમાં પગ પેસારો થતા પુર્વે સુરત સાથે ભાવનગરનો બહુ સારો વેપાર હતો. અને તેથી અંગ્રેજની કોઠી સુરતમાં પડતાંજ બંનેને ઠીક સંબંધના આવવું થયું હતું અને ત્યાર પછી પણ દરિયાઈ લૂટમાં આંચીયા લોકોનો જીલમ વધતાં તેને છીન્નભિન્ન કરી નાંખવાથી તેમાં વધારો થયો હતો તથા તે પછી અનુક્રમે મહારાજ અખેરાજજી, મહારાજ વાતસિંહજી, મહારાજ જસવંત સિંહજી અને મહારાજ તખ્તસિંહજી ના વખતમાં તે સંબંધને વધારે મજબુત કરવા અનેક પ્રસંગ મળ્યા હતા. મહારાજ તખ્તસિંહજી સંવત ૧૯૫૨માં સ્વર્ગવાસી થયા ત્યારે તેમના પાટવી કુંભાર અને હાલના નેકનામદાર મહારાજ સર ભાવસિંહજી કે. સી. એસ. આઈ. બહાદુર તખ્તનશીન થયા.

શામળદાસ કોલેજ, સર તખ્તસિંહજી ઓફીસ, તખ્તેશ્વર, બાર્ટન લાઇબ્રેરી, બંદર, રૂવાપરી, વગેરે તેમજ હુન્નર ઓથોગ માટેનાં કાષ્ઠ, બરફ, લાકડડહરના કારખાનાં જોવા લાયક છે. કે જે પેઢી કેટલાકનાં ચિત્રે અમારા વાંચક વર્ગ માટે આ સાથે રજુ કર્યા છે.

કોનક્રેસ માટે રજુ થનાર ઠરાવનો સુસદો.

આ પ્રમાણે સ્થાનિક સ્થિતિનું દિગ્દર્શન કરવા પછી અમા કોનક્રેસમાં રજુ થનાર કાર્ય તરફ વાંચનારને દોરી જઈશું.

કોનક્રેસમાં ઠરાવો રજુ થનાર છે. તેમાં શરૂઆતમાં નામદાર હિંદના શહેનશાહ સત્તમ ઓરંગઝેબે આજાર માનવાનો તથા નાનદાર મહારાજ સહેમો આજાર માનવાનો જ્ઞાને ગયા વર્ષમાં જૈન કોમમાં થએલા આગેવાન મરણો માટે દીલગીરીના ઠરાવો પસાર થવા પછી વાંચમે ઠરાવથી કેળવણીના વિષયને હાથ ધરવામાં આવેલ છે, એટલુંજ નહિ પરંતુ અત્યાર સુધી તે ઠરાવને હુંડમાં પતાવી દેવામાં આવતો હોય તેને બદલે આ પ્રસંગે કેળવણીના ઠરાવને વીરતારથી ચર્ચવા તક મળે માટે તેને ચાર ઠરાવ (ઇકોનોમિક કેળવણી, ધાર્મિક કેળવણી, હુન્નર ઉદ્યોગની કેળવણી તથા સ્ત્રી કેળવણી) માં વહેંચી નાખવામાં આવેલ છે.

વ્યવહારીક કેળવણી.

વ્યવહારીક કેળવણી માટે નામદાર સરકાર અને દેશી રાજ્યો તરફથી સગવડ રાખવામાં આવેલ છે. અને તે ઉપરાંત આગળ પોલ પ્રાંતો અને ગામોમાં લોકલ બોર્ડ તેમજ નેશનલ સ્કુલો સ્થાપવામાં આવેલ છે. આપણો વર્ગ એકંદરે મોટા પ્રમાણમાં ગરીબ છતાં જાતીય વર્ગ પણ હીક પ્રમાણમાં અને સખાવતે મશહુર છે. કે જે તેઓ પર, સ્વતંત્ર સ્કુલો ઉદ્ધારવા સશક્ત થઈ શકે, પરંતુ તેવી રીતે ગણતરીની સ્કુલો ઓક્ષવાનો માર્ગ અડુણ કરવા કરતાં “ દરેક જૈન બાળક તથા બાળીને પ્રથમથીજ કેળવણી ફરજિયાત તેમજ મફત આપવાના સાધનો મેળવી આપવાનું જરૂરીયાત ” સ્વીકારી તેવી રીતે ફરજિયાત કેળવણી ન લઈ શકે તેમને માટે મફત સા

ધનેા પુરાં પાડીને પણ દરેક જૈન બાળકો અને બાળાઓની અનુકુળતા સાચવવા માટે યોગ્ય સગવડ ઉભી કરવામાં આવે તો તે ઓછું ખુશી થવા જેવું નથી. કેમકે તેટલાથી થોડા વખત પછી દરેક જઈન કુંટુંબ કેળવાએલ ઉત્પન્ન થઈ શકવાથી ધર્મ ઋધા અને અવહાર સુધારામાં આગળ વધવું એટલું તો સરલ અને અનુકુળ થઈ પડશે કે જેથી ભવિષ્યમાં ખીન ડોઈ પણ ખાતા માટેનો ખર્ચ થશે. ઓછો થવા સાથે કાર્યવાહકોને માટે સ્કાયકો અને આ રીતે ધારકોનું પ્રમાણ વધવાથી બહુ ઠીક થઈ પડશે.

આ સિવાય મુંબઈ પુના જેવા ઉચ્ચ કેળવણીના સ્થાને માટે જૈન બોર્ડીંગો ઉઘાડવા તથા સ્કોલરશીપો અને ફ્રી બોર્ડરોની સગવડ કરવા તથા ફેલોશીપો અને લેક્ચર શીપો સ્થાપવાની જરૂરીયાત સ્વિકારવામાં બહુ ડહાપણ વિચારવામાં આવેલ છે. સ્કોલરશીપો વગેરે ખીન સગવડવાળાને સ્કાય તરીકે જરૂરનાં છે, એટલુંજ નહિ પરંતુ ધનવાન અને ગરીબ દરેક વચ્ચે સ્પર્ધાનું એક હુથીઆર છે. સ્કોલરશીપો તેમજ ઈનામી સ્પર્ધાથી અભ્યાસીઓને આગળ વધવામાં બેવડી ઉલટ આવે છે. તથા ન ધારેલ કાર્ય સાધ્ય કરી શકે છે. તેમજ રહેવા આવનારા સાધન સંજોગની ગેરહાજરીના કારણે આગળ આવનારાને માટે તેમજ આપણા અજ્ઞાત સંસારની રૂઢી રસમમાંથી બાળકો પોતાને મોટે ઉપરની સગવડ છતાં એકાંત અભ્યાસ શરૂ નહિ મેળવી શકવાથી વખતો વખત ફેલપડી વખત અને પૈસા બરબાદ કરે છે તેમને માટે બોર્ડીંગો અશીર્વાદ સમાન છે. તેમ આપણે સૌ અટલા અનુભવ પછી જોઈ શક્યા છીએ અને તેથી ઇચ્છીશું કે કપરોક્ત ઠરાવ તરફ જૈન પ્રજા પ્રથમ તકે લક્ષ આપી તેવીજ બોર્ડીંગો ઉભી કરવાની જરૂર વિચારશે.

છેલ્લે અંગ કસરતના સાધનોની જરૂરીયાતને પણ વીસરી જવામાં આવેલ નથી તે વિચાર હૃદની પરિત્રીમા દર્શાવે છે. હાલ ભયપ્રભુથીજ પોલીશનનો સ્વાલ બાળકોના મગજમાં ઘુસી જવા

પામે છે. અને તેથી આપણી દેશી શરિર પુષ્ટિની રમત મમતામાં બેઠાવામાં પણ તે શરમ સમજે છે. અને બેઠાવા પાર છે તો અનુકુળ વખતના અથવા સ્થાન અને સાધનના અભાવે તેમજ બાળપણથી પડતી બિપાથીના અસાધારણ ભારનું વહન નયઈ શકવાથી અંગ કસરતની ગેરહાજરીમાં શરીર કૃષ અને નિઃસત્વ થવા પામે છે તેને માટે અંગ કસરતના સાધનોની અનુકુળતા આશિર્વદ સનમાન થઈ પડે તે સ્વાભાવિક છે.

ધાર્મિક કેળવણી.

ધાર્મિક અભ્યાસ બાળકોને સુલભ થાય તેટલા માટે ક્રમવાર વાંચન માળા તૈયાર કરાવવાની અને તે વાંચન માળા જૈન ખોડીંગોમાં તેમજ જૈન શાળાઓમાં ચલાવવાની ગોઠવણ કરવાની ધાર્મિક કેળવણીના ફેલાવા માટે પ્રથમ જરૂરીઆત દર્શાવવામાં આવી છે. અને એ પણ સમજાય ચુકયું છે કે ધાર્મિક જ્ઞાનના સંસ્કાર વિના બાળવય પસાર થવા દેવી તે ભવિષ્યને માટે બાળકને કફોડી સ્થિતિમાં અને ભ્રમિત વિચારોમાં ખેંચી જવાની અણી ઉપર લાવી મુકે છે. પરંતુ અભયજી જેવું એ છે કે કોંનરંગના જન્મની સાથેજ વાંચન માળાની જરૂરીઆતનો ઠરાવ પસાર કરવા છતાં અત્યાર સુધી તેના માટે કશી તૈયારી કરવામાં આવી નથી. આપણે પસાર કરવાના ઠરાવો નામદાર સરકાર પાસે કેમિસની પેઠે દાદ માગવાના નથી. પરંતુ જાતે અમલમાં મૂકવાના છે. અને તેમાં પણ વાંચન માળા તૈયાર કરવાના ઠરાવનો ગમત્તો આખી જૈન કેમ મળીને નહિ પણ અમુક વિદ્વાન વ્યક્તિઓનાં મંડળ પાસે તૈયાર કરાવવા સંબંધેનો છે. છતાં અગાળી તે માટે કશી તૈયારી કેમ થવા પામી નથી તે સમજી શકાતું નથી, અવગત એ વાત ખરી માનીએ કે એક ધોરણ સત્તા વાર નકડી કરવા પુર્વે તે માટે પુષ્કળ ચર્ચા, સૂચના અને ખોડખાપણ બહાર આવે તો તેનું છેલ્લું સ્વરૂપ બહુ સંતોષ કારક થઈ શકે. અને તે પ્રમ.ણે ગુજરાતી ભાષાની છેલ્લી સદીમાં થએલી સારા પ્રમાણમાં ખીલવણી પણ નવા ધોરણ પ્રમાણે તૈયાર થએલી વાંચન

માગાને આભારી છે, તે છતાં હોપ ગુજરાતી વાંચનમાળા તૈયાર કરવા પુર્વે યોડા વખત બાળમિત્ર અને અને તેવાં સામાન્ય પુસ્તકોથી ચલાવવા પછી વધારે વખત તેવી ટિકાની શહુમાં ખોવામાં આવ્યો નહોતો. પરંતુ તેવી વાંચનમાળા તૈયાર કરી તેમાંથી વર્ષો સુધી અભ્યાસીઓને કસ્ટોમર આપી છેવટ હાથ નવી વાંચનમાળાનું સ્વરૂપ ઉભું કરવામાં આવેલ છે. આ તકે જણાવવું જોઈએ કે ઊપરોક્ત વાંચનમાળા તૈયાર કરવામાં જે સર્વ દેશી વિચાર કરવાનો હતો. નીતિ સાથે વ્યવહારને જોડી ઇતિહાસ, ભૂગોળ, સૃષ્ટિ સૌંદર્ય અને કાર્ય દક્ષતાના પાઠો યોજવાના હતા તે પ્રમાણે આપણી વાંચન માળા માટે નથી છતાં તે યોજના ઠરાવમાં પડી રહે તે વધારે દીલગીર થવાજેવું છે. આપણી વાંચનમાળા માટેનું ધોરણ ઘડવામાં પણ પુષ્કળ ચર્ચાથી વિચાર ક્ષેત્ર વિકાસમાં છે, તેમજ તેવી વાંચનમાળાની સ્વતંત્ર વિદ્વાનોથી તૈયાર થએલ સીરીઝ (પંડીતલાલનની માર્ગ પ્રવેશીકા અને પ્રારંભપોથી વણચક્તી જૈનશાળાની વાંચનમાળા-પાલીતાણના, વિદ્યા પ્રકારક વર્ગની વાંચનમાળા-વગેરે તૈયાર છે. અને શેડ તલકચંદ મણિકગંદ પોતાને ખર્ચે મી. મનઃસુખ કિરતચંદ આશ્વરજન્ધુ પાસે નવી વાંચનમાળાની ઊપરાંત વખતથી તૈયાર કરાવે છે. આ પ્રમાણે અકેક વ્યક્તિના મગજથી થતી સિરિઝને વધારે વખત રોકવા છતાં તેને માટે સ પ્રમાણ સર્ટીફિકેટ અથવા ટૅકસ બુટ પાવર મળી શકતો નથી અને તેથી તાકીદે વિદ્વાનોની કમિટિથી અથવા પાઠની સંકલના તૈયાર કરી તે તે પાઠો જાણીતા અને સમજુ જુદા જુદા વિદ્વાનો પાસે લખાવી માંગી તેને સ્પર્ધામાંથી પસાર કરતાં છેવટ સીરીઝ તૈયાર કરાવી પહેલી તકે હવે બહાર મુકવી જોઈએ છીએ અને તે પ્રમાણે તાકીદે થશે તેમ આપણે માનીશું.

બીજો સ્વાલ જૈન પુસ્તકલયો અને ફીરીફીંગ રૂમો જોલાવવા અંબધેનો છે. વાંચન સીરીઝ જેમ બાળકોને જમાનો ઓળખાવી માણસાથમાં લાવવાનું જરૂરનું સાધન છે. તેમવર્તમાન સ્થિતિથી અંબજી આજી વખતમાંથી પસાર થવું એ અંધારી રાત્રીમાં અભણ

રક્તા વચ્ચેની મુશ્કેલીથી પણ વધારે મુશ્કેલ છે. અને તેથી તેવી રાત્રીમાંથી પસાર થવાને પ્રકાશરૂપે સ્થળે સ્થળે લાયબ્રેરીઓ અને પુસ્તકાલયો ખોલાવવાનું બની શકે તો સંપૂર્ણ લાભ પ્રદ છે કેમકે તેના સાધનો ધાર્મિક ઉપરાંત વ્યવહારીક ઠેળવણી માટે સર્વોત્તમ મદદગાર સાધન થઈ પડશે.

આપણા ધાર્મિક ગ્રંથોના પ્રાચિન ભંડારો એટલા બધા કિમતી અને વખાણવા યોગ્ય છે કે તેનો નમુનો બીજી કોઈપણ પ્રજા કે કોમ ભાગ્યેજ ધરાવી શકે છે પરંતુ અપણી અજ્ઞાનતાએ તેવા ભંડારોને અધ્યાત્મિક અધારામાં રાખી મુકવા તેમજ તેવા છુટક ગ્રંથો બિન્ન બિન્ન સ્થાને પડી રહેવાથી આપણું કિમતી સાહિત્ય બહુ વિભાગોમાં વહેંચાયજવા પામેલ છે. આપણો અકેક ગ્રંથ મુરોપ અને અમેરીકાને નવા હુન્નર ઊપોગમાં આગળ વધારે છે એટલુંજ નહિ પરંતુ અત્યાર સુધીમાં થએલી કિમતીમાં કિમતી શોદ્ર ખોજ પણ જૈન ગ્રંથોની બહાર નથી તેમ આપણે મળેલ સાહિત્યેથી પુરવાર કરી શકીએ તેમ છે તો પછી તેવાં છુપાં અને જાહેર પાનાંઓ તેમજ ગ્રંથો તથા શાસ્ત્રોના હસ્ત લીખીત તેમજ છારેલ દરેક ગ્રંથો એકજ સ્થળે હોય શકે તેવી યોજના માટેની સંકલના અમલમાં મુકાયેલ બહુ લાભપ્રદ થઈ પડશે.

વળી માત્રધીભાષા તે આપણા શાસ્ત્રાધ્યનની ચાવી છે. અને તેથી તેની ખીલવણીથી અપણે કિમતીમાં કિમતી ખજાનો શોધી અમુક્ય રત્નો પ્રાપ્ત કરી શકીશું, તેટલા માટે માગધી કેવલ તેમજ ઠાકર ભાંડારકરની સંસ્કૃત જુકોની દબે માગધી જુકો રચાવવા તેમજ તે ભાષા યુનીવર્સિટીમાં સેકન્ડ લેંગ્વેજ તરીકે હાખલ કરાવવાનો પ્રયાસ પણ તેટલોજ જરૂરનો છે.

ઉપરના ઠરાવો અમલમાં લાવવા સ્વાયક તથા શિક્ષણ આપનાર શિક્ષકો તેવાર કરવાના ખાસ ઉદ્દેશથી બનારસ ખાતેની શ્રીમદ્ વયોવિજયજી જીવન પાઠશાળા આપણી કોમે માતબર સંસ્થા તરીકે મત્ત કરી છે. જ્યાં તે આશા અને હિતોઓ અત્યારે અમલમાં

ન આવી શકવાની સ્થિતિમાં હોવાથી તેના ધોરણમાં સુધારો કરવા માટે કોનક્રેટ જે નજર વિચારી ઊપરોક્ત પાઠશાળાને કોનક્રેટ સના આશ્રયની નીચે મુકી છે અને તેથી આશા રહે છે કે તેથી હવે ધોરણ તૈયાર થતાં તે પાઠશાળા મુળ ઊદ્દેશને ખર લાવતી થશે.

હુતર ઉદ્યોગની કેળવણી.

ઉપરની બંને કેળવણી સાથે હુતર ઉદ્યોગની કેળવણીને પણ વિસારી મુકવામાં આવી નથી તે ખાસ આનંદને વિષય છે. હુતર ઉદ્યોગ જીવિખ્યના વ્યાપારનું જીવન છે. કેમકે તેના હુતર ઉદ્યોગ તરફના દુર્લભે આપણા પ્રદેશનેતદન પછાત સ્થિતિમાં મુક્યો છે એટલુંજ નહિ પરંતુ એક નજીવી વસ્તુ માટે પણ આપણને પારકી પ્રજા ઉપર અને પરદેશ ઉપર આધાર રાખી મોં વીકાસી બેસી રહેવું પડે છે. આ સ્થિતિ માંથી બચવા માટે હુતર ઉદ્યોગ તે સખળ હથિયાર છે. અને તેથી આ ઠરાવની આપણે કૃતેહ ઇચ્છીશું

શ્રી કેળવણી.

કેળવણીના ચોથા ભાગમાં શ્રી કેળવણીનો સમાસ કરવામાં આવેલ છે. ગ્રહસંસાર સરલ થવાને શ્રી એ બીજું ચક્ર છે. અને તેથી બંને ચક્રની સમાન સ્થિતિ નિરવિઘ્ન ગમન કરવામાં આધાર રૂપ થઈ પડે છે. શ્રીઓને ચગદીમારવાના વિચારો હવે આપણે છોડી દેવા જોઈએ છીએ. અને તેટલા માટેજ શ્રી કેળવણી જરૂર નો વિષય છે. વાંચનારને યાદ આપવાની જરૂર નથી. કે કેળવા એલ શ્રી ગૃહ કાર્યનો સંપૂર્ણ ભાર ઊપાડી લે છે. અને તેથીજ શ્રી કેળવણીની ખાસ જરૂર છે વળી શ્રી કેળવણીના વિષયના પણ ત્રણ ભાગ રાખવામાં આવેલ છે તે વધારે ખુશી થવા જેવું છે કેમકે એક તરફથી કન્યાઓને કેળવવા માટે વિચારવામાં આવે છે ત્યારે બીજી તરફથી મોટી ઉમરની સ્ત્રીઓ માટે ધા

મૈક જ્ઞાનની સમવડ અને વિધવા (ઉદર નિર્વાહ જતી મ હેનત ઉપર કરતી) સ્ત્રીઓને માટે નૈતિક સાથે હુતર ઉદ્યોગ ની કેળવણી આપવાનો વિચાર કરવામાં આવેલ છે. કે જે થો જનાથી આપણે માર્ગ તાત્કાલીક સરલ થઈ શકે.

ઉપરના સંધળા કેળવણીને લગતા ઠરાવો તેનો સત્વર અમલ થવા માટે છેલ્લે એન્યુકેશન બોર્ડ સ્થાપવાને વિચારવામાં આવેલ છે તે સૌથી વધારે ખુશી થવા જોઈ છે કેમકે હવે આપણે થતા ઠરાવો અમલમાં મુકાએલા જોઈનેજ સંતોષવાનું છે તેમ પ્રથમજ જણાવવામાં આવેલ છે.

કોન્ફરન્સનું બંધારણ.

આ સંધળું છતાં આવા ઠરાવો પસાર કરાવાની પ્રથમ જરૂર છે તે આપણે વિસરી જવું જોઈતું નથી. અને કોન્ફરન્સના કાર્ય વાહકો પણ તે વાતને ખાસ અગત્યની સમજતા આવ્યા છે. પરંતુ તે બંધારણના ખરડામાં હજુ દરવર્ષે જોઈ વધતો સુધારાનો અવકાશ જોવાતો આવે છે. અને તે પછી છેલ્લે હવે પછી તે માટે વધારે અનુકુળ સુધારો કરવામાં આવેલ છે. જેમાં એક અને બીજી કોન્ફરન્સની વચ્ચેના વર્ષાતમાં ચલવલ શરૂ રાખવા માટે જનરલ અને પ્રોવીન્સીયલ સેક્રેટરીઓ નીમવા અને તેમના માર્ફત તથા જરૂર પડતાં ડીરેક્ટીકટ સેક્રેટરીઓ માર્ફત જમતી રાખવા અને તેમના વર્ષના રિપોર્ટ અનુક્રમે મેળવી બીજી કોન્ફરન્સ પ્રસંગે રજુ કરવા ઠરાવવામાં આવ્યું છે. આ ઠરાવ અગાઉના ઠરાવની પુનઃચાલ રૂપ સહજ સુધારા સાથે રજુ થયો છે ત્યારે જે નવું તત્વ રજુ થનાર છે તે ડેલીગેટની સંખ્યાના પ્રમાણ સંબંધે છે. ડેલીગેટોએ તે જામના સમન્વેષનું પ્રતિનિધિત્વ લઈને આપે છે અને તે રીતે ડેલીગેટની મહત્તા, શક્તિ, હકાપણ, ઉત્સાહ, અને દૃઢતા એટલાં તો વધારવા

લાયક જોઈએ કે તે દ્રવ્ય સમજવા પછી ડેલીગેટ ચુંટાતા હતા તો પમાર કરેલાં પાંચ વર્ષમાં અસાધારણ રીતે ગામજી, ગામગામ વધી શક્ય હતા. પરંતુ ખેડની લાભ છે કે ડેલીગેટનો ખરો અર્થ લોકો સમજતા નથી. ડેલીગેટની દ્રવ્ય અને જોખમનું ડેલીગેટ ચંતારનેજ નહિ પરંતુ ચુંટનારને પણ કેટલેક અંશે ઓછું જ્ઞાન જોવાય છે અને તેથી કેટલીક વખત કોન્ડ્રન્સએ મેળાનું બીજું રૂપ થઈ પડે છે. આ સઘળી અગુસમજ દુરથતા ડેલીગેટોની કંઈક હદ બાંધવા જરૂર લાગ્યા વખતથી જોવાતી આવે છે અને આંતે તેની જરૂરીયાત ભાવનગરે સ્વીકારવાનું કહાપણ વિચાર્યું છે કે જને અંગે તે નીચે પ્રશ્નો ઠરાવ પસાર કરવા ધારે છે.

ડેલીગેટોનું પ્રમાણ

અ ડેલીગેટોની સંખ્યા ચોક્કસ હદમાં લાવવા માટે દરેક સો ધરે પાંચ ડેલીગેટ ગ્રામી શકે તેવી વ્યવસ્થા કરવી તેમાં પાંચથી ઓછા ધરવાળા ગામોમાંથી પણ બે ડેલીગેટ મોકલી શકાય તેવી સત્તા આપવી. અને સમાજો વગેરે સેંકડે દશ ચુંટી શકે તેમ જરાવવું.

બ મુખ્ય મુખ્ય સંસ્થાઓને મેમ્બરોની સંખ્યા અને સંસ્થાની મહત્વતાના પ્રમાણમાં અમુક ડેલીગેટો ચુંટી નોકલવાની સત્તા આપવી. ડેલીગેટની ઉમર અઢાર વર્ષથી નાની ન જોઈએ અને ઠરાવેલ સંખ્યા કરતાં વધારે ડેલીગેટ મોકલવાની કોઈપણ ગામકે સંસ્થાને જરૂર જણાય તો તેણે તે વગતની રીસેધાન કમિટિની મંજૂરી મેળવવી.

ક ટ્રેન્યુએટો, સંભવીત ગ્રહસ્થો, અન્ય વિદ્વાનો અને જમન ચોપાનીયા અને ન્યુસપેપરોના અધિપતિઓ વગેરેને ડેલીગેટ તરીકે આવવાનો હક આપવો.

આ પ્રમાણે પ્રમાણ મુકરર થવા પછી માની ચકીશું કે ડેલી-
ગેટ માટે થતી ચુંટણી બહુ આવકારદાયક થવા સાથે સૌ તેની
ખરી કિમત નમજતાં શીખશે.

ઉપરનું ડેલીગેટનું પ્રમાણ કોન્ફરન્સના ખર્ચમાં પણ બહુ
લાભકરનાર થઈ પડવાથી કોન્ફરન્સને બિઝિયમાં નિમંત્રણ કર-
નારને વધારે અનુકુળ થઈ પડશે. એટલું છતાં વળી તે ઉપરાંત
કોન્ફરન્સની વધારે વિશ્વાસ યુક્ત દૃઢતા ખર્ચની હદવાળી અનુકુ-
ળતા ઉપર આધાર રાખતી હોવાથી તે પ્રમાણે ઓછા ખર્ચે
કોન્ફરન્સ કાર્યમાં આગળ વધી શકે તેટલા માટે વિચાર કરવા
સાફ એક ખાસ કમિટિ નીમના અને તે કમિટિ પોતાનો રીપોર્ટ
આ કોન્ફરન્સ પછી ત્રણ માસમાં બહાર પાડે તેવા ઠરાવ કર-
વાનું જણાવી કોન્ફરન્સના બિઝિયની આશા યુક્ત દૃઢતા માટે
જે વિચાર યોજવામાં આવેલ છે. તે બહુ ખુશી થવા લેગ છે.

હાનીકારક રીવાજો

હવે આપણે આપણા રીત રીવાજ તરફ દૃષ્ટિ ફેરવશું તો
સંસારની સરલતા આત્મ કલ્યાણના માર્ગનું પ્રથમ પગથિયું છે.
બગડેલાં યાને સડીગએલા આપણા સંસારે આપણો આચાર વિ-
ચાર અને રહેણી કરણીમાં બહુ પાછળ પાડી દીધા છે, અને તેથી
રીત રીવાજ સુધારવાને આગળ વધવાના માર્ગને સરલ કરવા એ જ
ફળનો વિષય છે. આવા રીવાજોના સાંખંધમાં આપણુ દરેકને શુભ
શુભ પ્રસંગપર આવવું પડે છે. એટલે કે લગ્ન પ્રસંગમાં કન્યા વિ-
ધવ, વ્રદ્ધ વિવાહ, એક કરતાં વધારે સ્ત્રી કરવાનો રીવાજ, બળત્રાન
વેરયા નૃત્ય કરાવવા, કાફલાનું ઓઝાવવું, ફાગણ માતાં, ધર્મસિધિ
સિવલ લગ્ન ક્રિયા કરવી. એ તરફ જે કુતીલાને આવે છે. તે તથા
મરણ પ્રસંગે ખમરજઃ રડવું, કુલું, દાડ પાંછળ જમણાં,

અને ફરજિયાત ખોટાં ખર્ચો તેમજ મીથ્યાત્વ પર્વ સેવનથી બચવા જરૂર છે.

ઉપરના કુરીવાજો પૈકી કન્યા વિક્રય, ખાળ લગ્ન અને વૃદ્ધ વિવાહ દૂર કરવા અથવા યોગ્ય અંકુશ મુકવા માટે વિચાર ચલાવવા અત્રેની રીસેપ્શન કમિટિ (ડારસ્પોન્ડન્સ કમિટિ) એ હિલચાલ કરી કતી. પરંતુ તેના ફળરૂપ કશો લાભ થયેલ જોવાઈ શકતો નથી. તો તેને માટે કંઈક આવકાર દાયક ચત્ત શરૂ રહેશે. તેમ ઇચ્છીશું.

તિર્થ રક્ષણ.

રજુ થનાર ઠરાવોમાં આ ઉપરાંત સમેત શિખરની પવિત્રતા જળવવાના સ્વાલનો પણ સમાસ થાય છે. આપણા તિર્થોના રક્ષણ માટે વગવાળી કમિટિની ગેરહાજરીમાં આપણા અમુલ્ય કિમતીહકકા અને જહાજલાલીમાં ન્યૂનતા જોતાં આપણા છીએ અને તેને અંગે આપણા ખાસે સમેત શિખરનોજ નહિ પરંતુ તે ઉપરાંત શ્રી આયુજી, ગિરનારજી અને સિદ્ધસેવના સ્વાલોપણુ તૈયાર ઊભા છે અને તેટલા માટે આવી તિર્થ સંઘઘની ફરીયા છે માટે દલધીરીના ઠરાવોજ પસાર કરી કૃત કૃત્ય ન થતાં તેવી વગવાળી કમિટિથી તિર્થ રક્ષણ માટે કાળજી નાળો બંદોબસ્ત કરવાને કોન્ફરન્સે વિચારવું જોઈએ છે.

સ્વદેશી ઉદ્યોગ અને બેંક.

તેના પછીનો ઠરાવ સ્વદેશી ઉદ્યોગને ઉત્તેજન આપવા સંબંધે અને તે પછી થી જૈન બેંકની જરૂરીયાત સંબંધેનો છે. આ બંને ઠરાવ અંકેકથી વધારે અગત્યના છે તેમાં ઘટ્ટથી ના પાડી શકાશે નહિ. કેમકે સ્વદેશી ઉદ્યોગની વૃદ્ધિ ઉપર બેંકની ફતેહને આધાર

છે ત્યારે બેંકની મજબુતી ઉપર સ્વદેશી ઉદ્યોગની જમાવટનો આ
ધાર છે. અને આ રીતે બંનેની કૃતેહ યવાથીજ જન સમાજ અને
દેશનો અભ્યુદય છે. ઉદ્યોગ શિવાયની આપણા વેપારની સ્થિતી તદ્દન
પરાધીન થઈ પડી છે. એક જીણામાં જીણી વસ્તુથી ગમે તેને માટે પરદેશ
ઉપર આધાર લટકી રહેલ છે. ત્યાર બીજી તરફથી અંદર અંદરના
અનિષ્ટો અને ધંધા ઉદ્યોગગતી બીજા કાળજીથી પૈસા પરદેશી
બેંકો માં કંગાલ વ્યાજે રાખી મુકવા પડે છે. અને તેથી આ અરસા
સના વાંધાઓના નીકાલ માટે અભ્યુદયના વિચારને જે અવકાશ
મળે છે તે સતોષ લેવા જોઈએ. વધી જઈને એકથી નાણાની છુટ
થોડીપણા અનેક ધરમદાર કૃતિ તેમજ વધવા વગેરેના પૈસાનું
થવા પામશે. તે વસાવનો લાભ છે.

આ સિવાય સદગુણ કાન્દગુણમાં જેન બધુ યોગનેસ્થાય આ
પણ પુસ્તકો દ્વારા. જીવે એ યોગદાર, જીવે દયા, ધારમિક
નાંઓના કિનાય તપાસવા બાબત, વાંચનમાળાની ફરીયાદ,
રાસભામાં દાખલ થવા સંબંધી, તેમજ સંખ વૃદ્ધિ સંબંધના
અરસા રજુ થનાર છે તે પત્રી ગોથો દલસ

મહિતા પરીષદ.

ભરવામાં આવશે કે જેમાં દરેક કામ અને ધર્મની ઠાઠ પણ
બીને મક્ત જવા દેવામાં આવશે.

આ સઘળાથી ફારેગ થવા પત્રી રેલવે તેમજ સ્ટીમર કે સ્ટેશ
ન પાસનો ઉપયોગ સાથે આવેલ તે એક સાથેજ જવાથી લઈશક
તેમ છે. સબબ સગવડ હોય તો આ તરફ પંચ તિર્થ કરવા જવું છે.

(૫૮)

અત્રથી નજીકનું તિર્થ ગોધા ખંડર છે કે જ્યાં જવા માટે ઘેડાના ટપા
મળી શકે છે. ગોધામાં નવખંડા પારશ્વનાથ સ્વામીનું જનાલય
છે. ગોધેથી તળાજ, દાઠા, મહુવા, ખુટવડા એ વગેરે દુર દુરના
ગામો છતાં જનાલયો બન્ય હોવાથી લાલ લેવા જવું છે. અને
આ રીતે યાત્રા કરી છેલ્લે શ્રીસિદ્ધાયજની યાત્રાનો લાભ લઈ
છેવટ પાલીતાણેથી સોનગઢ સ્ટેશનેથી રેલવેની સફર શરૂ થાય છે,

સરતામાંસસ્તું જૈન વર્તમાન

જૈનશુભેચ્છક

જૈન ઇન્દુઓમાં વાંચન શોખ વધ્યો

વધારે ખર્ચ કરી શકવાની સગવડતાના અભાવે, અથવા જોઈએ તેવું સ્વતંત્ર લખાણ ન મળવાથી તે શોખને પરિત્રષ્ટ કરી શકતા નથી. અને તેટલાજ માટે અમારા તરફથી જાનેવારીની પહેલી તારીખથી જૈન શુભેચ્છક એ નામનું એક પાશ્વિક જૈન વર્તમાન. પત્ર દરેક માસની તા-૧ લી અને ૧૬ મીએ ત્રણ ફોર્મનું અત્રેથી બહાર પડે છે. જેના સ્વતંત્ર અને જુદા જુદા વિદ્વાનોની કલમથી કોમના હિતના દરેક સ્થળોના સ્વતંત્ર વિચારો ગુજરાતી ભાષામાં ચર્ચવા ઉપરાંત સર્વદેશીય નવા ખબરો પુરા પાડવામાં આવે છે.

લવાજમ ટપાલ સાથે વર્ષનું ફક્ત રૂ. દોઢ અગાઉથીજ.

સૌહર્ય (વાર્તામાળા)

દર પખવાડીએ બહાર પડે છે.

મનને આનંદ આપનાર બોધદાયક-ઐતિહાસિક, રસીક વાર્તાઓને સમૂહ દાખલ કરવામાં આવે છે. જે વાંચતા ઉદાસ થયેલ મન તુર્ત શાન્ત થાય છે, એક વખત હાથમાં લીધા પછી મુકવાનું મન થતું જ નથી. ભાષા સરલ લેવામાં આવે છે. કીર્તિત વર્ષ એકના ટપાલસહિત રૂ. ૨-૬-૦ અગાઉથીજ લેવામાં આવે છે, નમુનાનો અંક એક આનાની ટીકીટ મોકલવાથી મફત મોકલવામાં આવશે. આહુક જોગ ફક્ત નકલો છપાઈ છે, પૈસા આવ્યા સિવાય નામ નોંધવામાં આવશે નહીં. પત્ર વ્યવહાર નીચેને શીરનામે કરો.

પુરૂષોત્તમદાસ ગીગાભાઈ શાહ.

માલીક ધી “ વિદ્યા વિજય ” પ્રિ. પ્રેસ.

ભાવનગર—રાંધનપુરી બજાર.